శ్రీ

వ్యాకరణ చంద్రిక

మొదటి పాఠము

రీ ఆర్గనైజుడు సెకండరీస్కూలు కోర్సు ఫైనలు సిలబసు ననుసరించి

విద్వాన్ బుర్రా వెంకటప్పయ్య
విద్వాన్ దేవరకొండ చిన్నికృష్ణశర్మ

ప్రకాశకులు

వెంకట్రామ అండ్ కో.,

విజయవాడ — మద్రాసు

1949

(వెల 0-8-0)

శ్రీః

వ్యాకరణ చంద్రిక

మొదటి ఫారము

1 వ పాఠము

వాక్యము

మన మనస్సులోని భావములను నితరులకుఁ దెలుపుట యెట్లు?

భాషమూలమున మనస్సులోని భావములను వ్యక్తీకరింతుము.

భాష యనఁగా నేమి?

శబ్దసముదాయమే భాష యనఁబడును.

ఈ క్రింది శబ్దముల కూర్పులు గమనింపుము.

1. రాముఁడు తెలుఁగు పుస్తకమును జదువుచున్నాఁడు.
2. తిలకు తన దేశ ప్రజలలో [illegible] దిద్దెను.
3. దాదాభాయి నౌరోజీ స్వరాజ్య సిద్ధాంతమును ప్రతిపాదించెను.

పై మాటల కూర్పులను జదువుటవలన వాని యందు సంపూర్ణమైన భావము కలదని తెలియుచున్నది.

ఈ క్రింది మాటల కూర్పులనుగూడ గమనింపుము.

1. మా తోఁటలో మామిడి చెట్లు
2. పొలములోఁ బసువులు
3. రేడియోవలన వార్తలు త్వరగా

వీనిని జదివి నందున మనము గ్రహించున దేమి ?

వీనివలన సంపూర్ణమైన భావము వెల్లడింపఁ బడుట లేదు. సంపూర్ణమైన భావము వ్యక్తమగుటకు మన మేమి చేయవలెను ?

ప్రతి మాటలకూర్పునకును మఱికొన్ని **పదములు** చేర్చవలెను.

అట్లు చేర్చిన

1. మా తోఁటలో మామిడిచెట్లు గలవు.
2. పొలములో బసువులు మేయుచున్నవి.
2. రేడియోవలన వార్తలు త్వరగాఁ దెలియుచున్నవి.

అని సంపూర్ణభావము వెల్లడింప గల్గును.

ఇందువలన మనము గ్రహించిన దేమి ?

నేనో పదములు కూర్చుటవలననే మన భావము పూర్తిగా వెల్లడింపలేమని గ్రహించితిమి.

ఈ క్రింది దానిని గమనించుము.

1. రా.

2. వచ్చుచున్నాను.

ఇవి సంపూర్ణభావము వెల్లడించుచున్నవా లేవా ?

ఈ రెండు వాక్యములుగూడ నొక్కొక్క పదము మాత్రమే కలిగియున్నను, సంపూర్ణమైన భావము వెల్లడించుచున్నవి. 'రా' అనగా 'నీవు రా' అనియును, వచ్చుచున్నాను' అనగా "నేను వచ్చుచున్నా" ననియును మనము గ్రహింపగలము. ఇచ్చట 'నీవు', 'నేను' అను పదములు లోపించినను భావము పూర్తిగా తెలియుచునే యున్నది.

కాబట్టి పదములు కూర్చుటలో మనము గమనింపవలసిన దేమి ?

(పదముల కూర్పువలన సంపూర్ణభావము వ్యక్తీకరింపబడవలెను.)

ఇట్టి మాటలకూర్పునకే వాక్యమని పేరు.

కాబట్టి వాక్యమనగా నేమని చెప్పవలెను ?

(సంపూర్ణార్థము నిచ్చు నొక పదముగాని, పద సమూహముగాని వాక్యమనబడును.)

ఈ క్రింది పదసమూహములలో వాక్యములైన వానికి + గుర్తును, మిగిలినవానికి × గుర్తును ఉపయోగించి, యేవి వాక్యములో, నేవి వాక్యములు కావో యీ పట్టికలో చూపబడినట్లు గుర్తింపుము.

సంఖ్య	గుర్తు	పదసమూహము
1	×	పగలంతయు రైతు పొలములో
3	+	అర్జునుడు మత్స్యయంత్రమును భేదించెను.

1. పగలంతయు రైతు పొలములో
2. శ్రీరాముడు శివునివిల్లు విఱిచి
3. అర్జునుడు మత్స్యయంత్రమును భేదించెను
4. నలుడు జూదమాడి
5. శ్రీకృష్ణుడు వసుదేవుని కుమారుడు
6. మనకు 1947 వ సం॥లో వచ్చెను
7. శ్రీ రాజగోపాలాచారి మన దేశమునకు
8. నేను బాగుగా జదివినతరువాత
9. సహారా ప్రపంచములో నెల్ల పెద్దయెడారి
10. అహింసయే పరమధర్మము
11. చదువకుము
12. మాటాడుచున్నాము

అభ్యాసము

ఈ క్రిందివానికిఁ దగుమాటలు చేర్చి వాక్యములుగా వ్రాయుము.

1. ఎక్కములు రానివారికి లెక్కలు
2. వ్యాకరణము భాషలోని తప్పొప్పులను
3. మన మాతృభాష
4. హిమాలయములు ప్రపంచములో
5. గర్జించును
6. శ్రీరాముఁడు తండ్రియాజ్ఞను
7. నూఱు పద్యములుగల పుస్తకమునకు
8. పసిపిల్లల మాటలు ముద్దుగా
9. మిక్కిలి సువాసనగల పుష్పము
10. "కావు కావు" మని యఱచును.
11. తెనుఁగుభాష వినుటకు

ప్రశ్నలు

1. ఎట్టి పదసమూహము వాక్య మనఁబడును?
2. భాష యనఁగా నేమి?

అభ్యాసము

ఈ క్రింద నీయఁబడిన పదములకు గీత లున్నచోటులఁ దగు వానిని జేర్చి వాక్యములుగా వ్రాయుము.

1. ——నడచుచున్నావు
2. ——పగటియందుఁ బ్రకాశించును
3. ——చదువుచున్నాను
4. ——వచ్చితిరి
5. ——వలన గాలిలోఁ బ్రయాణము చేయవచ్చును.
6. మన హిందూదేశమునకు ఉత్తరమున పెట్టని కోట.
7. ——శ్రీరాముని భార్య
8. ——మొఱగును
9. ఆవుపాలు బలమును——
10. నేను పాఠమును——
11. రాముఁడు రావణుని——
12. దశరథుఁడు అయోధ్యను——

2 వ పాఠము

వాక్యభేదములు

క్రింది వాక్యములను జదువుడు.

1. రాముడు రావణుని సంహరించెను.
2. అతడు బడికి పోలేదు.
3. ఔరా! హనుమంతుడు సముద్రమును దాటెను!
4. నీవు మదరాసును చూచితివా ?

ఈ వాక్యము లన్నియు నొకటిగా నున్నవా? వాని యందలి భేదమును గమనింపుము. మొదటివాక్యము "రాముడు రావణుని సంహారించెను" అని యొక సంగతి నిశ్చయముగా జెప్పుచున్నది.

(ఒక విషయము నిశ్చయించి చెప్పునది నిశ్చయార్థకవాక్య మనబడును.)

రెండవ వాక్యములో "అతడు బడికి పోలేదు" అనుట వలన "బడికి పోవుట" యనుపని చేయలేదని వ్యతిరేకార్థము చెప్పబడినది. ఇట్టి వాక్యము నేమందురు? వ్యతిరేకార్థక వాక్యము.

(వ్యతిరేకార్థము చెప్పునది వ్యతిరేకార్థక వాక్యము.)

[illegible] సూర్యునే
[illegible] ఆశ్చర్యము వ్యక్త
[illegible]

[illegible] ఆశ్చర్యార్థక
[illegible]

[illegible] వ్యతి
[illegible] ఒక సందేహము
[illegible] ప్రశ్నార్థక
[illegible]

[illegible] ప్రశ్నార్థక వాక్యము.

[illegible] గమ
[illegible] ప్రశ్నార్థకమునకు
[illegible] "!" గుర్తును ప్రశ్నార్థ
[illegible]

1. [illegible]
2. [illegible] లేదు.
3. [illegible]
4. [illegible]
[illegible]!

6. వాఁ డెచటికి వెళ్ళెను ?
7. ఔరా! కాల మెంత చెడ్డది ?
8. గాలింపు గంగవలెఁ దిరుగుటయే సెలవులకుఁ బ్రయోజనమా ?
9. నీవన్నమాట నిజము.
10. బియ్యమునకును అన్నమునకును సంబంధ మేమి ?
11. మన ఫొటోలలోఁ గదలికలు కనిపించవు.
12. పరాయి ప్రభుత్వము జాతీయ విజ్ఞానమునకుఁ జేయూఁత నిచ్చునా ?
13. ఆహా చంద్రు డెంత చల్లనివాఁడు !
14. అబ్బ! ఈ గాడ్పులు ప్రాణములు తీయుచున్నవిగదా!
15. నీ వెన్ని చెప్పినను నేను వినను.
16. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు విజయనగరమును పాలించెను.

(గమనిక:— ఆశ్చర్యార్థక వాక్యములలో ఓహో, ఔరా, అయ్యో, బళే, అనునట్టి పదములును '!' సంజ్ఞయును, ప్రశ్నార్థక వాక్యములందు ఏమి ఎక్కడ ఎందులకు అనునట్టి పదములును '?' సంజ్ఞయును, వ్యతిరేకార్థక వాక్యమున లేదు, కాదు, అనునట్టి పదములును సామాన్యముగా నుండునని తెలియవలెను.)

అభ్యాసము

మీ పాఠ్యపుస్తకమునుండి పైఁ జెప్పఁబడిన నాలుగు విధముల వాక్యములలో నొక్కొక్కదాని కైదేసి యుదాహరణముల నిమ్ము.

3 వ పాఠము

వాక్యాంతరీకరణము

ఓహో! శిరీషకుసుమ మెంత కోమలము!

ఇదియే వాక్యము?

ఇది ఆశ్చర్యార్థక వాక్యము.

దీనిని నిశ్చయార్థకవాక్యముగా మార్చవలెనన్న నేమి చేయవలెను?

ముందు వాక్యములోని భావము గ్రహింపవలెను. శిరీషకుసుమము మిక్కిలి కోమల మైనదని కదా! వాక్యములోని భావము. కనుక 'శిరీషకుసుమము మిక్కిలి కోమలము' అని మార్చినచో నది నిశ్చయార్థక మగుచున్నది.

దీనినే ప్రశ్నార్థకముగా గూడ మార్చవచ్చును. శిరీషకుసుమ మెంతో కోమలముగా నున్నందువలనఁగదా యాశ్చర్యము గల్గినది.

అందువలనఁ బూవు లన్నిటిలో నిది కోమల మని తెలియుచున్నది. కాఁబట్టి శిరీషకుసుమముకంటెఁ గోమలమైన సుమము లేదనియే యీ వాక్యములోని భావము.

శిరీష కుసుమముకంటెఁ గోమలమైన సుమ మేది?

అన్నచో నది ప్రశ్నార్థక వాక్యమగును. ఇట్లే దీనిని వ్యతిరేకార్థకముగా మార్చవలెనన్నచో "శిరీషకుసుమము

కంటెం గోమలమైన సుమము లేదు" అనవలెను. ఇది వ్యతిరేకార్థక క్రియతోఁగూడి యుండుటవలన వ్యతిరేకార్థక వాక్యమైనది. ఇట్లే నిశ్చయార్థకములను వ్యతిరేకార్థకములుగను, ఆశ్చర్యార్థకములుగను, ప్రశ్నార్థకములుగను, పరస్పరము మార్చవచ్చును.

వాక్యములను పైనిర్దిష్టరీతిని మార్చుటకే వాక్యాంతరీకరణ మందురు

గమనిక:— ఒక వాక్యమును నింకొక రకమగు వాక్యముగా మార్చునపుడు భావము మారఁగూడదు.

ఈ క్రింది వాక్యాంతరీకరణ విధానము గమనించుము.

నిశ్చయార్థక వాక్యము	వ్యతిరేకార్థక వాక్యము
1. గులాబి మిక్కిలి యందమైన పుష్పము	1. గులాబికంటె సుందరమైన పుష్పము లేదు
2. హనుమంతుడు రామభక్తులలో గొప్పవాఁడు.	2. రామభక్తులలో హనుమంతునికంటె గొప్పవాఁడు లేఁడు.
3. నేను మీ యింటికేఁగాక యెక్కడికైన వచ్చెదను.	3. నేను మీయింటికి [illegible] రాను.

ఆశ్చర్యార్థక వాక్యములు	ప్రశ్నార్థక వాక్యములు
1. ఓహో! గులాబి యెంత యందమైన పుష్పము ?	1. గులాబికంటె సుందరమైన పుష్పమేది ?
2. హనుమంతుఁడు రామ భక్తులలో నెల్ల గొప్ప వాఁడు కదా !	2. రామభక్తులలో హనుమంతునికంటె గొప్పవాఁడెవఁడు ?
3. నేను మీ యింటికి వచ్చుట !	3. నేను మీ యింటికి రావలెనా ?

ఇదేవిధముగా వాక్యాంతరీకరణము ప్రధానవాక్యములోని భావము చెడకుండ నిర్దిష్టరీతిని జరుగవలెను.

అభ్యాసము

1

ఈ క్రింది వానిలో ఆశ్చర్యార్థకములను ప్రశ్నార్థకములుగను, వ్యతిరేకార్థకములను ఆశ్చర్యార్థకములుగ మార్చుము.

1. ఓహో ! తాజ్ మహలు ఎంత సుందరభవనము
2. అద్దాలయిండ్లలో నివసించువారు ఇతరుల యిండ్ల ఱాలు విసరరాదు.
3. రామాయణముకంటె నుత్తమ కావ్యము లేదు.

4. అనుమానభూతము సకలకష్టములకు మూలముగదా!
5. చెట్టులేనిచోట నాముదపుఁ జెట్టు మహావృక్షము కాదా!
6. అతఁడెంత స్వార్థ రహితుఁడో!
7. శ్రీకృష్ణదేవరాయ లెన్నఁడు నపజయము నెఱుఁగఁడు.
8. ఆహా! ఈ జింక యెంత పోతరించి యున్నది!
9. మగనిశిర మెక్కుట తగునఁటే! గంగ!
10. నేను మర్యాదదప్పి మాటలాడను.

అ భ్యా స ము

2

పై వాక్యములనే ప్రశ్నార్థకములుగా మార్చుము.

అ భ్యా స ము

3

ఈ క్రింది నిశ్చయార్థకములను వ్యతిరేకార్థకములుగా మార్చుము.

1. మనుష్యులలోఁ గొందఱే సజ్జనులై యుందురు.
2. నాకు సంగీతము మిక్కిలి ప్రియము.
3. సంపెంగ అన్ని పుష్పములకంటెను సువాసనగలది.
4. ద్రోణుని శిష్యులలో అర్జునుఁడే గణనీయుఁడు.

5. నీవు కలముతోడనే వ్రాయుచున్నావు.
6. అలెగ్జాండ రనేకదేశములను గెలిచెను.
7. పురుషోత్తముం డలెక్జాండరే యతని నెదిరించెను.
8. చక్రవర్తులలో అశోకుండే యహింసను పాటించెను.
9. భాష లన్నింటిలో నాంధ్రభాషయే మిక్కిలి యింపైనది.
10. సత్యముకంటెను పరోపకారము ఘనము.

ప్రశ్నలు

1. వాక్యములు అవి తెలుపు భావములను బట్టి యెట్లు విభజింపఁబడెను.
2. వాక్యాంతరీకరణమున గమనింపవలసిన యంశ మేమి?

4వ పాఠము

వాక్యాంగములు

కర్త, కర్మ, క్రియలు.

1. కర్త

ఈ క్రింది పదసమూహములను గమనింపుము.

1. నా ధనమును దొంగిలించినాఁడు.
2. చదువుచున్నది.
3. పొలములో మేయుచున్నది.

ఇవి వాక్యము లగునా ?

ఇవి వాక్యాంగములే (వాక్యభాగములు)

కాని వాక్యములుకావు

ఇవి వాక్యములు కావని యెట్లు చెప్పఁగలవు ?

మొదటిమాటల కూర్పులో 'నాధనమును దొంగిలించి నాఁడు' అన్న మాత్రమున 'ఎవఁడు?' అని ప్రశ్న కలుగు చున్నది.

ఇట్లే రెండవదానిలో 'ఎవతె' చదువుచున్నది? అని ప్రశ్నించవలసి వచ్చుచున్నది.

మూఁడవదానిలో 'ఏది' పొలములలో మేయుచున్నది? అని ప్రశ్నింపవలెను.

ఇట్లు వరుసగా ఎవఁడు, ఎవతె, ఏది అను ప్రశ్నములు కలిగి వానికి సమాధానముగా వచ్చు పదము తెలిసినఁగాని యర్థము పూర్తిగా బోధపడదు.

ధనమును దొంగిలించుట అను పనిచేసినవాఁ డెవఁడు? చదువుచున్నది ఎవతె? పొలములలో మేయుచున్నది ఏది? అని వరుసగా ఆయా పనులుచేసిన వెవరో చెప్పినఁగాని వాక్యములు పూర్తికావు.

● ఒకపని చేసిన వెవరో వారిని తెలుపుపదము కర్త యనఁబడును. ●

కాబట్టి కర్త యనఁగా నేమి ?

(పని చేసిన వానిని తెలుపుపదము కర్త.)

(ఒక వాక్యముఁ జదువఁగనే ఎవఁడు, ఎవతె, ఏది ఎవరు లేక ఏవి అని ప్రశ్నింపఁగా వచ్చు సమాధానము కర్త యగును.)

ఈ క్రింది పదములలోఁ గర్తృపదములను గమనింపుము.

1. చిలుకలు పలుకును.
2. సూర్యుఁడు కాంతి నిచ్చును.
3. రాముఁడు వచ్చెను.
4. సీత పాడుచున్నది.
5. ఏనుఁగులు ఘీంకరించు చున్నవి.

2. కర్మ

ఈ క్రింది పదసమూహములను జదువుము.

1. వాఁడు త్రాఁగెను.
2. సింహము చంపెను.
3. కృష్ణుఁడు వివాహ మాడెను.

ఇవికూడ వాక్యాంగములే. కాని వాక్యములు కావు. ఈ వాక్యములు చదువఁగనే కలుగు ప్రశ్నము లెట్టివి?

1. వాఁడు దేనిని త్రాగెను ?

2. సింహము వేనిని లేక యెవరిని చంపెను.

3. కృష్ణుడు ఎవతెను వివాహమాడెను.

అని వరుసగా దేనిని. వేనిని, ఎవరిని, ఎవనిని, ఎవతెను అను ప్రశ్నములు కలిగినవి.

1. వాడు పాలను త్రాగెను.

2. సింహము జంతువులను మనుష్యులను జంపెను.

3. కృష్ణుడు రుక్మిణిని వివాహమాడెను.
అని చెప్పినచో సంపూర్ణభావము తెలియుచున్నది.
ఇందు లోపించిన వాక్యాంగము లేవి?
పాలను, జంతువులను, రుక్మిణిని అనుపదములు.

(వాక్యము చదివినపుడు దేనిని, వేనిని, ఎవనిని, ఎవరిని, ఎవతెను అను ప్రశ్నములు కలిగినచో వానికి సమాధానములుగా వచ్చు పదములు కర్మ లనబడును.)

కర్మయనగా కర్త చేసిన పనియొక్క ఫలమును అనుభవించునది.

ఈ క్రింది వాక్యములందలి 'కర్మ'లు గుర్తింపుము;

1. రావణుడు సీతను దొంగిలించెను.

2. జటాయువు రావణుని అడ్డగించెను.

3. వాడు జటాయువును వధించెను.

4. హనుమంతుడు లంకను దహించెను.
5. శ్రీరాముఁడు సీతను బరిగ్రహించెను.

3. క్రియ

1. శ్రీశైలము తెలుఁగు దేశములో నున్నది.
2. పట్టాభి రాష్ట్రపతి అయ్యెను.
3. సూర్యుఁడు తూర్పున ఉదయించును.
4. సరోజనీనాయుఁడు చాల పుస్తకములను రచించెను.

పై వాక్యములలో గుర్తించిన పదములను విడచి వాక్యములు చదువుము. అట్లు చదివినచో అర్థము పూర్తిగాఁ దెలిసెనా ?

ఈ గుర్తింపఁబడిన పదములు చేయుపని యేమి ?

అవి కర్తయొక్క స్థితిని లేక కర్త చేసిన పనిని తెలుపుచున్నవి. ఇవి క్రియలు.

క్రియ యనఁగా నేమి ?

ఒకపని చేయుటను కాని స్థితినిగాని తెలుపునది క్రియ.

ఈ క్రింది వాక్యములలోని క్రియాపదములను గుర్తింపుము.

1. నేను ఆరవ తరగతి చదువుచున్నాను.
2. గుఱ్ఱము మిక్కిలి వేగముగాఁ బరుగెత్తును.

3. గోదావరినది యొడ్డున రాజమహేంద్రవరము కలదు.

4. ఆవు పాలను ఇచ్చును.

5. బల్లపై కూర్చుందుము.

కాఁబట్టి వాక్యమెన్ని భాగములుగా నుండును.

కర్త, కర్మ, క్రియలని మూఁడు భాగములుగా నుండును.

కర్త, కర్మ, క్రియలకు వాక్యాంగము లని పేరు

ఈ క్రింది వాక్యములను జూడుము

1. నేను పగలు తిని
2. వాఁడు నడచెను
3. ఆమె వెళ్ళెను

ఈ వాక్యములందు కర్మను గుర్తింపఁగలవా?

ఇందు దేనిని, వేనిని, మొదలయిన ప్రశ్నములు వేయుటకవకాశమే లేదు. కర్మ లేకుండఁగనే యివి వాక్యములైనవి. కాఁబట్టి కర్మ లేకపోయినను వాక్యములు పూర్తియగును.

1. చదువు చున్నాను
2. వచ్చుచున్నావు
3. వెళ్ళితిమి

వీనిలో కర్తృపదము లీయఁబడెనా?

లేదు. కాని కర్తలను మనము గ్రహింపఁగలము

'చదువుచున్నాను' అన్నప్పుడు 'నేను చదువుచున్నాను' అనియు

వచ్చుచున్నావు అనఁగా 'నీవు వచ్చుచున్నావు' అనియును,

'వెళ్ళితిమి' అన్నందువల్ల 'మేము వెళ్ళితిమి' అని యర్థమగును.

కాఁబట్టి కొన్ని వాక్యములలో కర్త లోపించి కూడ నర్థము పూర్తియగును

అభ్యాసము

ఈ క్రింది వాక్యములలోని కర్త, కర్మ, క్రియలను ఈ పట్టికలోఁ దెలుపఁబడిన రీతిగా వివరింపుము

వాక్యము వరుస సంఖ్య	కర్త	కర్మ	క్రియ	సహాయకము
1	వార్తాహరుఁడు		ఏతెంచినాఁడు	కనిగిరిసీమనుండి

1. కనిగిరి సీమనుండి వార్తాహరుఁ డేతెంచినాఁడు
2. సత్వరమే లోనికిఁ బ్రవేశబెట్టుము
3. మీ రాజుగారి మాటలను బేర్కొనుము
4. మిడుత యగ్నివైపునకే పర్వెత్తును
5. నే నెంతగఁ బ్రయత్నించినను, దీని నావలేకున్నాను

6. మీ యమ్మ యెక్కడ నున్నది?
7. ఆగుఁ డాగుఁడు.
8. నాయనా! వడ్డించితిని.
9. ఆతఁడె కాటమరాజు సేనాని బ్రహ్మరుద్రయ్య.
10. మనుమసిద్ధి తిరిగి రాజ్యమును సంపాదించెను.
11. అల్లాయుద్దీను చిత్తూరుకోటను ముట్టడించెను.
12. పద్మిని జౌహారు చేసెను.
13. వీరాబాయి అగ్బరును ఓడించెను.
14. శివాజీ మహారాష్ట్రరాజ్యమును స్థాపించెను.
15. ఔరంగజేబు దుర్మార్గుఁడు

5వ పాఠము

భాషాభాగములు

1. నామవాచకములు

ఈ వాక్యములను జదువుము.

దమయంతి నలుని వివాహమాడెను.

అర్జునుఁడు రథము నెక్కి ద్వారకకుఁ బోయెను.

గంగానది హిందూదేశములో నున్నది.

హిందువులకు గోవు పవిత్రమగు జంతువు.

పైన గుర్తింపఁబడిన పదములు పరిశీలింపుఁడు, వానికిఁ గల యర్థము లేమి? అవి యన్నియును మనుష్యులయొక్కయు జంతువులయొక్కయు, స్థలములయు, నదులయు, వస్తువులయు నామములు. నామముఁ దెలుపునట్టి పదములను నామవాచకములని యందురు. వీనికే విశేష్యములని కూడ వ్యవహారము.

నామవాచక మనఁగా నొక మనుష్యుని యొక్కయును లేదా యొక స్థలము, లేక జంతువు, లేక వస్తువుయొక్కయును పేరును దెలుపు పదము.

ఉదా:

రాముఁడు	మదరాసు	కాగితము
సీత	బొంబాయి	కుర్చీ
	లండను	బల్ల
కృష్ణుఁడు	హిందూదేశము	పండు
మనుష్యుఁడు	ఆసియా	పుష్పము
బాలుఁడు	గుఱ్ఱము	పాలు
తండ్రి	సింహము	కూరలు
అన్న	ఏనుఁగు	పుస్తకము
తల్లి	కుక్క	బొమ్మ
బిడ్డ	గ్రద్ద	పర్వతము
దేశము	కాకి	నది

బెజవాడ	చిలుక	ఆకాశము
కలకత్తా	కలము	గాలి

ఇట్టి వన్నియు నామవాచకములు.

ఈ క్రింది వాక్యములలోని నామవాచకములను గుఱుతింపుము.

అభ్యాసము

1

జానకి చదువుచున్నది. ఆమె పాఠశాలకు రాలేదా? నేను బెజవాడకు వెళ్ళుచున్నాను. అచ్చటనుండి కూరగాయలు, పంచదార, తమలపాకులు, వక్కలు, తెచ్చిపెట్టుము. సీత, రాముఁడు, హరి, ప్రభాకరుఁడు రూపాయలనిచ్చిరి. మీరు నన్ను నమ్మితిరా? అది సరిగా పాల నిచ్చుటలేదు. గొల్లవాఁడు పెరుగు తెచ్చును. ప్రతి దినము వాఁడు గోపాలపురము నుండి వచ్చును.

2

అల్లాయుద్దీను జలాలుద్దీనును జంపి రాజ్యముగడించెను. హిందువులను మిక్కిలి ద్వేషించెను. ఓరుగల్లు, చిత్తూరు రాజ్యములపై దండెత్తెను. హిందువులు మహమ్మదీయులు ఘోరముగాఁ బోరిరి. రక్తము కాల్వలు గట్టెను. రాజు మూర్ఖుఁడైనచో జనులకు క్షేమము కలుగునా? అక్బరు ప్రజలను దయతోఁ బాలించెను. కవులను పండితులను పోషించెను.

2. సర్వనామములు

మహాత్మా గాంధీ సత్యాగ్రహము చేసెను.
మహాత్మా గాంధీ అహింసావ్రతము నవలంబించెను.
మహాత్మా గాంధీ విదేశవస్తువులను బహిష్కరించెను.

పై వాక్యములు చదివితివా ?
అన్నింటియందును గర్త యేది ?
'మహాత్మా గాంధీ' యను పదము.

మనము వాడుకలో మూడు వాక్యము లిట్లు చెప్పుదుమా ? ఒకే నామవాచకము వెంటవెంటనే చెప్పవలసిన యెడల నేమి చేయుదుము ?

ఆ నామవాచకము మనుష్యుని పేరైనచో, అతడు లేక వాడు, ఆయన అనియు స్త్రీ పేరైన 'ఆమె' యనియును, జంతువు వస్తువుల పేరైన అది, అవి యనియు వాడుదుము. ఇట్టివి సర్వనామము లనబడును.

నామవాచకములకు బదులుగా వాడబడునవి సర్వనామములు.

ఉదా :	నేను	మేము	మనము
	నీవు	మీరు	తమరు

వాఁడు వారు

ఆమె

అది అవి

ఎవఁడు } ఎవరు
ఎవతె }

ఏది ఏవి

అనునవి సర్వనామములు.

ఈ క్రింది వాక్యములలోని సర్వనామములను గుర్తింపుము.

1. నే నొక యేనుఁగును జూచితిని.
2. అది మిక్కిలి పెద్దజంతువు.
3. నీ వెన్నఁడు దానిని జూడ లేదా?
4. నేను చూడలేదు.
5. వాఁడు వచ్చెనా?
6. ఎవఁడును రాలేదు.
7. ఆమె చదివెనా?
8. ఎవరు చదివిరి?
9. మేము వెళ్ళెదము.
10. మీరు వెళ్ళవద్దు.

3. వి శే ష ణ ము లు

ఇది యందమైన పటము
వాడు తెలివిగల బాలుడు
హిమాలయములు ఎత్తయిన పర్వతములు
ఇవి నాలుగు పుస్తకములు
నన్నయభట్టు గొప్ప పండితుడు

పై వాక్యములలో గుర్తింపబడిన పదముల ఉపయోగ మేమి ?

అవి వరుసగా పటము, బాలుడు, పర్వతములు, పుస్తకములు, పండితుడు అను నామవాచకముల గుణ విశేషములను తెలుపుచున్నవి.

ఇట్టివానిని విశేషణము లందురు
విశేషణము లన నేమి ?

నామవాచకముల గుణ విశేషములను తెలుపు పదములు విశేషణములు.

ఈ క్రింది వాక్యములలోని విశేషణములు గుర్తింపుము.

1. సీత గుణవంతురాలగు స్త్రీ.
2. ఆమె యెన్నో విద్యలు నేర్చెను.

3. అచ్చటఁ జాల పుస్తకము లున్నవి.

4. ఇది యెఱ్ఱని పుష్పము.

5. నిమ్మకాయ పుల్లని పండు.

6. హరిచంద్రుఁడు సత్యవంతుఁ డగు పురుషుఁడు.

7. వీఁడు గ్రుడ్డి మనుష్యుఁడు.

8. నైలు పొడవైన నది.

9. విజయవాడ ప్రసిద్ధమైన పట్టణము.

10. పట్టాభి ప్రతిభగల పురుషుఁడు.

అభ్యాసము

ఈ క్రింది వాక్యములలోని సర్వనామ, నామవాచక, విశేషణములను గుర్తింపుము.

1. దశరథుఁడు అయోధ్యను పాలించుచుండెను.

2. ఆయనకు కౌసల్య, కైక, సుమిత్ర అను ముగ్గురు భార్యలు.

3. వారికి శ్రీరాముఁడు, భరతుఁడు, లక్ష్మణుఁడు శత్రుఘ్నుఁడు అను కుమారులు కలిగిరి.

4. వారు మిక్కిలి గుణవంతులు.

5. శ్రీరాముఁడు ఆ కుమారులలో పెద్దవాఁడు.

6. అతఁడు కౌసల్యకొడుకు

7. రాముఁడు శివునివిల్లు విఱిచి సీతను పెండ్లాడెను.
8. ఆమె రామునికి తగిన సతి.
9. తండ్రిమాట నిలుపుటకు రాముఁడు అడవికిఁ బోయెను.
10. రావణుఁడు మొదలగు రాక్షసులను, చాలమంది దుర్మార్గులను అతఁడు వధించెను.
11. రాముని కథకు రామాయణము అని పేరు.
12. రామాయణము తెలియని హిందువుఁడు లేఁడు.

6 వ పాఠము

భాషాభాగములు.

5. క్రియ లేక ధాతువు

ఈ క్రింది వాక్యములను జదువుము.

1. నేను చదువుదును.
2. నేను చదువుచున్నాను.
3. నేను చదివితిని.
4. మీరు చదువుదురు.
5. వారు చదివిరి.

పై వాక్యములలో గీతలు గీయఁబడిన పదములు చేయు పని యేమి ? అవి యొకపనిని జరిగినట్లు తెలియఁజేయుచున్నవి.

లో జరుగుచున్న పని యేమి? చదువుట. ఇట్లు ఈ పదములు చదువుటయను నొక క్రియను జెప్పుచున్నవి. కాబట్టి వీని నేమని చెప్పుదుము? క్రియాపదములు లేక క్రియలు అని. అయితే యీ క్రియలన్నియు నొకేరూపమున నున్నవా? "చదువు" అన్నంతవరకు ఒకటిగానుండి మిగిలినవి కర్తను బట్టియో కొన్ని మార్పులను బొందుచున్నవి. అర్థములో నొకే సమయమును జెప్పినప్పటికిని కర్తను బట్టి కాలమును బట్టి, నా రూపములలో, నిట్టి భేదము కలుగుచున్నది. దీనినిబట్టి మన మేమి తెలిసికొనుదుము? ఒకే పదము క్రియార్థకముగను ఉపయోగమును బట్టి మార్పును బొందు నని. ఇట్టివానిని ధాతువు, లందురు. ధాతువు, క్రియా పదము ఒక్కటి గాదు.

అనగా ధాతువునకు క్రియాపదమునకు భేదమేమి? ధాతువునుండి క్రియాపదము పుట్టును.

ధాతువు ఒక పనిచేయుటను లేక జరుగుటను లేక స్థితిని తెలుపును. ఉదా. పోవు, నవ్వు, నడచు, చదువు, తిరుగు, తిను, త్రాగు, పరుగెత్తు, ఈదు, ప్రాకు ప్రవహించు మొదలగునవన్నియు ధాతువులే.

ఈ క్రింది వాక్యములలోని ధాతువులు గుర్తింపుము. క్రియాపదము లేవో తెలుపుము.

(1) నేను పద్యమును పాడుచున్నాను. (2) అతఁడు చదువఁడు. (3) ఈమె వ్రాయఁగలదు. (4) కృష్ణుఁడు పరుగెత్తు

చున్నాఁడు. (5) మాధవుఁడు వచ్చెను. (6) సీత ఆటలాడు చున్నది. (7) మీరు పాఠము బోధించుచున్నారు. (8) మేము వ్యాకరణము నేర్చుకొనుచున్నాము.

గమనిక - తెలుఁగుభాషలో ధాతువులు ఉకారాంతములై యుండును. ధాతువునకే క్రియ యని వ్యవహారము.

5. క్రియా విశేషణము

ఈ క్రింది వాక్యములు చదువుము.

1. దక్షిణపుగాలి నెమ్మదిగా వీచెను.
2. అతఁడు త్వరగా పరుగెత్తుచున్నాఁడు.
3. నేను చాల శ్రద్ధగాఁ జదువుచున్నాను.
4. వాఁడు మిక్కిలి మంచి బాలుఁడు.
5. గులాబి ఎంతో అందమైన పుష్పము.

పై వాక్యములలో గుర్తింపఁబడిన పదములు ఏమి చేయు చున్నవి? అవి క్రియాపదములకు, విశేషణములకు విశేషమగు నర్థము నిచ్చుచున్నవి. వీనిని క్రియావిశేషణము లందురు. మొదటివాక్యముఁ జదువుము దక్షిణపుగాలి నెమ్మదిగా వీచెను. 'వీచెను' అను క్రియకుఁగల యర్థమునకు, నెమ్మదిగా అను పదమువలనఁగదా విశేషార్థము కల్పించుచున్నది. ఇట్లే త్వరగా పరుగెత్తుచున్నాఁడు మొదలయినవి. నేను చాల శ్రద్ధగాఁ జదువుచున్నాను.

అనుటలో 'చాల' అనుపద మేమి చేయుచున్నది?

శ్రద్ధగా అను క్రియావిశేషణమును వివరించుచున్నది.

అనఁగా క్రియావిశేషణము మఱియొక క్రియావిశేషణమునుగూడ వర్ణించు నన్నమాట. ఇప్పుడు క్రియావిశేషణ మనఁగా నేమందుము?

క్రియావిశేషణము ఒక క్రియనుగాని, విశేషణమునుగాని, మఱియొక క్రియావిశేషణమునుగాని, వర్ణించును.

బాగుగా, చక్కగా, మొదలగునవి క్రియావిశేషణములు.

6. అవ్యయములు

ఈ క్రింది వాక్యములు చదువుము

1. ఆహా! ఈ మృగ మెంత యందముగా నున్నది.
2. ఔరా! వాఁ డెంతపని చేసినాఁడు.
3. రాముఁడు మఱియు కృష్ణుఁడు వచ్చిరి.
4. బల్ల మీఁద పుస్తకము ఉన్నది.

ఇందు గుర్తింపఁబడిన పదములు ఏ భాషా భాగములో చెప్పఁగలవా? ఇవి నామవాచకములా? క్రియలా? విశేషణములా? కాదు — సర్వనామములు గాదు. క్రియావిశేషణములును గాదు. ఇవి **అవ్యయములు**.

నామవాచక సర్వనామ, విశేషణ, క్రియా, క్రియా విశేషణములలో నేదియును జేరని వానిని అవ్యయము లందురు.

ఓహో, ఆఁ, బళి, కానీ, ఇంకను, మరియును, ఇట్టి వన్నియును అవ్యయములు.

ఈ క్రింది వాక్యములోని పదములు ఏ భాషాభాగములో ఈ క్రింద నీయఁబడిన పట్టిక ప్రకారము చూపుము.

వాక్యముల వరుససంఖ్య	నామ వాచకము	సర్వ నామము	క్రియ	విశేషణము	క్రియా విశేషణము	అవ్యయము

1

1. సీత జనకుని పుత్రిక.
2. ఆమె చాల సౌందర్యవతి.
3. రాముఁడు మిథిలకు వచ్చెను.
4. శివధనుస్సును రాముఁడు విఱిచెను.
5. సీత రాముని వివాహమాడెను.
6. అతఁడు మిక్కిలి పరాక్రమశాలి.
7. దశరథుఁడు చాల నానందించెను.
8. సీతాకళ్యాణము నేను వింటిని.

2

1. మేము హిందీభాష నేర్చుకొనుచున్నాము.
2. ఇది జాతీయ భాష కదా!
3. ఇతఁడు శ్రద్ధగల విద్యార్థి.
4. వసుంధర యెక్కడ నున్నది?
5. బళే! రేపు మాకు సెలవఁట!
6. సరే వెళ్లి వచ్చెదను.
7. కటకటా! దారిద్ర్యము బాధాకరము గదా!
8. రాజసింహుఁడు చిత్తూరును పాలించెను.
9. ఆశ్వయుజ మాసము హాయిగా నుండును.
10. దసరా పండుగకు ఇంటికిఁ బోయెదను.

7 వ పాఠము

నామవాచకములు

వాచకము

వసుంధర వచ్చుచున్నది.

ప్రభాకరుఁడు వచ్చుచున్నాఁడు.

పై వాక్యములలోని క్రియాపదము లొకే విధముగ నున్నవా? లేవు.

ఆ రెంటికిని అర్థభేదమున్నదా? లేదు ధాతుప్రయోగమైనా? మారలేదు. భేద మెందువలన వచ్చినది? వసుంధర స్త్రీ వాచకము గావున 'వచ్చుచున్నది' అనియును, ప్రభాకరుఁడు పురుష వాచకము గనుక వచ్చుచున్నాఁడు అనియుఁ క్రియాపదములు మారినవి. దీనినిబట్టి నామవాచకములలో స్త్రీ వాచకములు, పురుష వాచకములు నని భేదముండు నని తెలిసినది.

పలక పగిలినది.

ఈ గుర్తింపబడిన పదము స్త్రీ వాచకమా? పురుష వాచకమా? ఈ రెండునుగాదు. పలకకు ప్రాణము లేదు గనుక ఈ వివక్షతయే రాదు.

గుఱ్ఱము మేయుచున్నది.

ఈ 'గుఱ్ఱము' అను పదము ఏ వాచక మగును? ఇది కూడ పలకవంటిదే. మగ గుఱ్ఱము నైనను

'గుఱ్ఱము మేయుచున్నాఁడు' అందుమా?

అనము. ఇప్పుడు ఈ స్త్రీపురుష వాచక విభేదముతో నామవాచకముల నెట్లు విభజింపవచ్చును?

1. మహద్వాచకము (పుంలింగము)
2. మహతీవాచకము (స్త్రీలింగము)
3. అమహద్వాచకము (నపుంసకలింగము)

అని తెలుఁగులో వాచకము మూఁడువిధములు.
బిడ్డ, వ్యక్తి—ఈపదములు ఇందులో నే తెగకుఁజెందును?
అమహద్వాచకము లనియే చెప్పవలెను.

ఇవి స్త్రీ పురుష వికృత కలిగియున్నను ఈ శబ్దములవలన నిర్ణయించుటకు వీలులేదు. కనుక నివి అమహద్వాచకములే అగును. ఇంగ్లములో నిట్టి వానిని సామాన్యవాచకముగాఁ జెప్పుదురుగాని తెలుఁగులో అమహద్వాచకములుగ నే చెప్పఁబడును. మహద్వాచకములు పురుషవాచకము లనియు మహతీ వాచకములు స్త్రీ వాచకము లనియు అమహద్వాచకములు జంతుజడవాచకము లన్నియు నగుననియు గమనింపుము.

అ భ్యా స ము

ఈ క్రింది వాక్యములలోని నామవాచకముల వాచకములను గుర్తింపుము.

1. ఈ వనములో పుష్పములున్నవి.
2. తుమ్మెదలు మకరందమును గ్రోలుచున్నవి.
3. రాజ్యలక్ష్మి తమ్మునితో వచ్చెను.
4. సూర్యుఁడప్పుడే అస్తమించెను.
5. చంద్రుఁడు తూర్పున ఉదయించెను.
6. వెన్నెల బాగుగా ప్రకాశించెను.
7. మా అక్కయును అన్నయును వచ్చిరి.
8. సీత గ్రామములో లేదు.

8 వ పాఠము

వచనము

మనుష్యుడు పరుగెత్తెను.

మనుష్యులు పరుగెత్తిరి.

పై వాక్యములలో గీతలు గీయబడిన పదములలోఁగల భేదమేమి ?

'మనుష్యుడు' అను పదము ఒక్కనినే తెలుపును. మనుష్యులు అను నామవాచకము వారు (బహు మనుష్యులు) ఒక్కనికంటె నెక్కువమంది యున్నారనియుఁ దెలుపును. ఇందువలన నామవాచకములకు ఒక్కటిని తెల్పు నపుడుండు రూపము ఒకటికంటె నెక్కువ తెల్పునప్పుడు కొంచెముగా మారు నని తెలిసినది.

ఒక్కటిని తెల్పునది ఏకవచనము.

ఒకటికంటె నెక్కువను తెల్పునది బహువచనము.

అని రూపభేదము వచ్చును. ఈ రూపభేదము ఎట్లుండునో చూడుము.

పుస్తకములు కొంటిని.

ఏనుఁగులు ఉపయోగకరములగు జంతువులు.

బాలికలు పాడిరి.

ఈ గీతలు గీయబడిన పదములన్నియు బహువచనములే. వీనికి ఏకవచనము లెట్లుండును ? పుస్తకము, ఏనుఁగు, బాలిక.

బహువచనములో వీనికి వచ్చిన మార్పేమి ?

మార్పేమియును లేదుకాని 'లు' అను ప్రత్యయము మాత్రము చేరినది.

ఏకవచనమునకు 'లు' చేర్చినచో బహువచనము అగుచున్నది.

కాకి _ ఇది ఏమి వచనము. ఏకవచనము. దీని బహువచనమేమి ? కాకులు. బహువచనములోనికి వచ్చినపుడు కాకి అను పదము ఎట్టిమార్పు పొందినది. బహువచన ప్రత్యయమైన 'లు' చేరుటేగాక కాకి అను పదములో చివరగల 'కి' అను నక్షరము 'కు'గా మారినది. అనగా ఆ పదము చివరం గల 'ఇ'కారము ఉకారమైనది.

ఈ పదములకుం గల్గు మార్పులనుకూడ గమనింపుము.

ఏక.	బహు.
కవి	కవులు
చవి	చవులు
పని	పనులు
హరి	హరులు
బడి	బడులు

ఇందువలన మనము గ్రహించిన దేమి ?

ఇకారాంతములయిన పదములకు బహువచన ప్రత్యయమైన 'లు' చేరునపుడు, ఆ ఇకారాంతశబ్దము ఉకారాంతమగును.

ఈ క్రింది శబ్దములు బహువచనములో నెట్టి మార్పులు పొందుచున్నవో గమనింపుము.

ఏక	బహు
ఱాయి	ఱాలు
వ్రాయి	వ్రాలు
రేయి	రేలు
మీను	మీలు
చేను	చేలు

ప్రతి పదముయొక్క చివరి యక్షరము పోయి దాని స్థానమున 'లు' వచ్చుచున్నది.

మీను చేను మొదలగు శబ్దములకు బహువచన ప్రత్యయ మగు 'లు' చేరునపుడు తుది యక్షరము లోపించును.

మీసలు, చుట్టాలు మొదలగు పదముల యేకవచనము లేమి? మీసము, చుట్టము.

కొన్ని పదములకు 'లు' చేరునపుడు చివరియక్షరము లోపించి యొక రూపము లోపించక యొక రూపము వచ్చును.

అభ్యాసము

ఈ క్రింది నీయబడిన వానిలో ఏకవచనమునకు బహు వచనము, బహువచనమునకు ఏకవచనమును వ్రాయుము,

బుద్ధి, గురువు, లక్ష్మి, శౌరి, విష్ణుఁడు, అమరులు, కలములు, వీరులు, కొలను, వేలు, పాలు, కందులు, నరి, పెసర, కంది, జొన్నలు.

అ భ్యా స ము

ఈ క్రింది వాక్యములలోని కర్తలలో ఏకవచనములను బహువచనములుగను బహువచనములు ఏకవచనములుగను మార్చి వాక్యములు సరిచేయుము.

1. సైనికుఁడు యుద్ధము చేసెను.
2. రాజులు మంచివారైనచో దేశము బాగుపడును.
3. బాలుఁడు చదువు శ్రద్ధగా నేర్చును.
4. కవి సంఘమును తరింపజేయును.
5. మహమ్మదీయులు ఖురాను చదువుదురు.
6. మా చేను బాగుగా పండినది.
7. మీనాలు నీటియందే బ్రతుకును.
8. గోపాలుఁడు కృష్ణుఁడగునా ?
9. హిమగిరి మంచుతో నిండియున్నది.
10. ఆకలకు తిన్నది పుష్టి.
11. గురుఁడు దయాపరుఁడు.
12. దాది గృహలక్ష్మి కాదుగదా ?
13. నీవు మా యింటికి రమ్ము.
14. నేను సినిమాలకు పోను.
15. చుట్టలు తినఁజేరిన యిల్లు సురసురమని మండును.

9వ పాఠము
విభక్తులు

రాముఁడు వచ్చెను.

నేను రాముని జూడలేదు.

ఇది రామునియొక్క పుస్తకము

పై మూఁడు వాక్యములు నే నామవాచకముపై నాధారపడియున్నవి ?

'రాముఁడు' అను నామవాచకముపైనే యాధారపడినవి.

కాని యీపదము మూఁడు వాక్యములలో మూఁడు మార్పులను పొందినది.

ప్రతిచోటను 'రాముఁడు' అనియే యెందులకు వాడలేదు.

మొదటి వాక్యములో 'రాముఁడు' కర్తృపదము.

రెండవ వాక్యములో 'రాముని' కర్మ.

మూఁడవ వాక్యములో 'పుస్తకము' అను నామవాచకముతోఁగల సంబంధమువల్ల మార్పు వచ్చినది.

ఇట్లు నామవాచకమునకు వాక్యములోఁగల స్థానమును బట్టి దానికిఁ గొన్ని మార్పులు వచ్చును. నామవాచకము యొక్క స్థానము తెలుపునదే.

విభక్తి.

విభక్తి చేయుపని యేమి ?

విభక్తి నామవాచకమునకు వాక్యమునందుఁగల స్థానమును లేక సంబంధమును తెలుపును.

విభక్తు లెనిమిది విధములు.

1. ప్రథమావిభక్తి
2. ద్వితీయావిభక్తి
3. తృతీయావిభక్తి
4. చతుర్థీవిభక్తి
5. పంచమీవిభక్తి
6. షష్ఠీవిభక్తి
7. సప్తమీవిభక్తి
8. సంబోధన ప్రథమావిభక్తి

ఏ విభక్తివలన నేయే మార్పులు నామవాచకమునకు వచ్చునో పైపాఠమునఁ దెలిసికొనఁగలరు.

అ భ్యా స ము

ఈ క్రింది వాక్యములలో నామవాచకములకు వాక్యము నందుఁగల సంబంధము తెలుపుటకు వచ్చు వర్ణకముల గుర్తింపుము.

ప్రభాకరుఁడు నడచెను.
ఛాయ ప్రభాకరుని వివాహమాడెను.
ప్రభాకరుని చేత లోకము వెల్గింపఁబడెను.
పద్మిని ప్రభాకరునికొఱకుఁ జూచెను.
ప్రభాకరునికంటె మిత్రుఁడు లేఁడు.
ఇది ప్రభాకరునియొక్క తేజస్సు.
ప్రభాకరునియందు నాకు మిక్కిలి యనురాగము.
ప్రభాకరా ! నీకిదే నమస్కారము.

10 వ, పాఠము

విభక్తులు - ప్రత్యయములు

శివుఁడు ఆద్యుఁడు
చదువులు శివునిఁ దెల్పును.
శివుని చేత మేలొందుము.
శివుని కై వాకుప్పూజలు చేయుదును.

శివుని వలన బ్రహ్మాండములు పుట్టెను.

శివునికి ఏ దేవులు సమానులు.

శివుని యందు నా భావము నిల్చెను.

శివా! శంకర గిరినాథా! చంద్రచూడామణీ!

ఒక్క శివుడు అను పదమునకు, స్థాన భేదమునుబట్టి యెన్నిరకముల ప్రత్యయములు చేరినవో, చూచితివా? శివుడు కర్త. రెండవ వాక్యములోని శివుని అనునది కర్మ. ఇట్లు వరుసగా నెనిమిది రూపముల ప్రత్యయములు స్థాన భేదములనుబట్టి అర్థము ననుసరించి చేరుచున్నవి.

కర్తగా నున్న పద మెప్పుడును ప్రథమావిభక్తి. కర్మ ద్వితీయా విభక్తి. క్రియాపదముయొక్క అర్థమును విస్తరింపజేయుటకు నామవాచకము క్రమముగా చేత, కై, వలన, కు, అందు, ఓ మొదలగు ప్రత్యయములతో కూడుచున్నవి. ఈ స్థాన విశేషములు తెలుపునవే విభక్తులు. ఆ విభక్తులకు వచ్చు ప్రత్యయములే విభక్తి ప్రత్యయములు. విభక్తులు, ప్రత్యయములు ఈ క్రింద నియమింపబడినవి.

విభక్తులు	ప్రత్యయములు
ప్రథమా	డు, ము, వు, లు,
ద్వితీయా	నిన్, నున్, లన్, కూర్చి, గురించి
తృతీయా	చేతన్, చేన్, తోడన్, తోన్.
చతుర్థీ	కొఱకున్, కై.

పంచమీ	వలనన్, కంటెన్, పట్టి
షష్ఠీ	కిన్, కున్, యొక్క, లోన్, లోపలన్
సప్తమీ	అందున్, నన్
సంబోధనప్రథమా	ఓ, ఓయి, ఓరి, ఓసి.

శివ ఆద్య—అనగా అర్థము పూర్తియగునా? కాదు. శివ ఆద్య అను నామవాచకములకు సంబంధము తెలిసినా? తెలియును. ఇందు శివ కర్తగా (ప్రథమావిభక్తిలో) నున్నది. ఆద్య దానిననుసరించిన విశేషణము ప్రథమావిభక్తి ప్రత్యయము అగు 'డు' దీనికి చేరి శివ + డు—శివుండు, ఆద్య + డు—ఆద్యుండు నని యైనది. ద్వితీయావిభక్తిలో 'ని' వర్ణకము వచ్చినది. ఇట్లే నామవాచకములకు గల పరస్పరసంబంధము తెల్పునవే విభక్తి ప్రత్యయములు అనంబడును.

అభ్యాసము

1

ఈ క్రింది వాక్యములలోఁగల ప్రత్యయములు లే విభక్తిఁ జెందినవో తెలుపుము.

1. కృష్ణుఁడు వసుదేవునియొక్క కుమారుఁడు.
2. బాల్యమున అతఁడు వ్రేపల్లెయందుఁ బెరిగెను.
3. కంసుని కృష్ణుడు వధించెను.
4. తల్లిదండ్రులతో కలసికొనెను.

5. ధర్మముకొరకు పోరుసలిపెను.
6. కృష్ణునివలన సాధువులు రక్షింపఁబడిరి.
7. ఆయనకు సమానుఁడగు దేవుఁడు లేఁడు.
8. ఓ కృష్ణా! నీ చరిత్రము భాగవతము.

అభ్యాసము

2

ఈ క్రింద నీయఁబడిన పదసమూహములలోని నామవాచకములకు తగు ప్రత్యయములు చేర్చి వాక్యములు వ్రాయుము.

1. రాముడు కలము వ్రాసెను.
2. నీవు కుక్క కొట్టితివి.
3. శివు గొప్ప దేవు.
4. సత్య జయము.
5. ఆవు పొలము మేయుచున్నవి.
6. గాంధీజీ అహింస ప్రాణములు బలిపెట్టెను.
7. గాంధి ధర్మము [illegible]ను.
8. భారతదేశము చాలమంది పేద లున్నారు.
9. కాళిదాసు గొప్పకవి లేఁడు.
10. రాముడు ఇల్లు అక్కడ నున్నది.

11. కృష్ణుఁడు ఈ పుస్తక మిమ్ము.

12. అహింస ధర్మము లన్నిటి ముఖ్యము.

13. అభిమన్యుఁడు అర్జునుఁడు కుమారుఁడు.

14. రాముఁడు ఇటు రా.

15. లక్ష్మి వచ్చితివా?

11వ పాఠము

సర్వనామములు

పురుషము

కృష్ణా! నేను మదరాసునకు వెళ్ళుచున్నాను.
నీవు మాధవుని రమ్మని చెప్పుము.
అతఁడు గూడ నాతో వచ్చును.

ఈపై గుర్తింపఁబడిన పదములు ఏ భాషాభాగములు?
సర్వనామములు.

ఇవి యే నామవాచకములకు బదులుగా నుపయోగింపబడెను.

ఎవఁడు మాటలాడుచున్నాఁడో వాఁడు తన పేరు చెప్పక 'నేను' అని చెప్పుచున్నాఁడు.

ఎదుటనున్న కృష్ణునితో మాటలాడుచున్నందున, ఆ యెదుట నున్నవాని పేరునకు బదులు 'నీవు' అని చెప్పెను. 'అతఁడు' అనునది యింకొకఁడైన మాధవునిగూర్చి కృష్ణునితోఁ జెప్పుచున్నందున. 'మాధవుఁడు' అను నామవాచకమునకు బదులుగా నుపయోగింపఁబడిన సర్వనామము.

ఇప్పుడు సర్వనామము లెన్నిరీతులుగా నుపయోగింపఁబడుచున్నవి ?

మూఁడు రీతులు.

అవి యేవి ?

1. తన్నుగురించి తాను చెప్పునపుడు ఉపయోగింపఁబడు సర్వనామము ఉత్తమపురుషము.
2. ఎదుట నున్నవాని నామమునకు బదులు ఉపయోగించు సర్వనామము మధ్యమపురుషము.
3. మాటలాడుకొనుచున్న యిద్దఱు; ఇంకొకని పేరునకు బదులుగా వాడు సర్వనామము ప్రథమపురుషము. దీనికే యిట్లు చెప్పుదురు.

(తన్ను ఉత్తము.) (ఎదుట నున్నది మధ్యమము, ఎక్కడివాఁడో ప్రథమము.)

(నేను, మేము, మనము, తాను, తాము ఉత్తమపురుష సర్వనామములు)

(నీవు, మీరు, తమరు, తాము మధ్యమపురుష సర్వనామములు.)

(వాడు, ఆమె, అది, అతడు, ఆయన, వారు, అవి, ఇవి, ఇతడు, వీడు, ఈమె, ఇవి ప్రథమపురుష సర్వనామములు.)

వాచకము

వాడు నడచుచున్నాడు

ఆమె వచ్చుచున్నది.

అది అందమైన పటము

ఈ గుర్తింపబడిన పదములు సర్వనామములు.

వాడు నడచుచున్నాడు అని చెప్పినపుడు, 'ఆమె వచ్చుచున్నాడు' అనగూడదా?

కూడదు. 'వాడు' మహద్వాచక నామవాచకమునకు బదులుగను, ఆమె మహతీవాచక నామవాచకమునకు బదులుగను ఉపయోగింపబడెను.

దీనివలన నీ వేమని గ్రహింతువు?

నామవాచకమునకు వలెనే సర్వనామములకును వాచక భేదము ఉన్నది.

అట్లయిన 'అది' అనునది ఏ వాచకమగును?

పశువునకు బదులుగా నుపయోగింపబడెను గనుక నది అమహద్వాచకము.

నేను ధనవంతుడను — నేను ధనవంతురాలను.

పై రెంటిలోను నేను అను సర్వనామమే కర్తగా నున్నది. రెంటిలోను నొకే వాచక మున్నదా?

లేదు. ఒకచోట మహద్వాచక సర్వనామము నొక చోట మహతీవాచకము నైనది.

నేను వచ్చుచున్నాను. ఇచ్చట నేను ఏ వాచకమగును. రెండును గావచ్చును.

(నీవు వచ్చుచున్నావు ఇందలి నీవు కూడ నిట్టిదే కనుక, నేను, నీవు, మేము, మీరు, వారు, అనునట్టి సర్వనామములు ఉభయ వాచకములు అగును.) ఉభయ వాచకము లనగా నేమి? ఉభయ వాచకము లనగా, (మహన్మహతీ) వాచకములు రెంటికిని వర్తించు సర్వనామములు.

ఈ క్రింది వాక్యములలోని సర్వనామముల వాచకము గుర్తింపుము.

1. అతడు మంచి బాలుడు.
2. ఆమె శ్రీరాముని భార్య.
3. అది మా నివాసస్థలము.

4. నేను రేపు ఇచ్చుటకై రాను.

5. మీరు వెళ్ళుచున్నారా ?

6. వారు అతనితో గలసి వచ్చిరి.

7. ఎవఁడు విద్యలేక రాణించును ?

8. ఇది ఉత్తమ పుస్తకము

12 వ పాఠము

సర్వనామములు—వచనము

వారు వచ్చిరి

వాఁడు వచ్చెను

నేను చదువు చుంటిని

మీరు వినుచున్నారు

మేము ఇండ్లకు పోయెదము

పై వాక్యములలో సర్వనామముల గమనింపుము.

'వారు వచ్చిరి, వాఁడు వచ్చెను' క్రియాపదము లొక్కటే రీతి నున్నవా ? లేవు - ఒకటి బహువచనములోను, ఒకటి యేక వచనములోను నున్నవి.

ఏక వచనములో నున్న సర్వనామ మేది ?

వాఁడు, బహువచనమున నున్న దేది?

వారు ఇందువలన నామవాచకముల రీతిగా సర్వనామములకుఁ గూడ వచన భేదమున్న దని తెలియుచున్నది.

ఏక	బహు
నేను	మేము, మనము
తాను	తాము
నీవు	మీరు, తమరు
వాఁడు, అతఁడు, ఆయన, ఆమె	వారు
ఇతఁడు, వీఁడు, ఈమె	వీరు
అది	అవి
ఇది	ఇవి
ఎవఁడు, ఎవతె	ఎవరు
ఏది	ఏవి

ఇట్లు సర్వనామముల వచన భేదము గుర్తింపుము

విభక్తులు

నీవు వచ్చితివా?

నిన్ను చూచి చాలదినము లైనది.

నాతో గలసినత్తువా?

నీ కొఱకుఁ గనిపెట్టుకొని యున్నాను.

అతనికంటె గొప్పవాఁడు లేడు.

నీ యొక్క ఉనికి యెక్కడ?

నీ యందు చాల ప్రజ్ఞ యున్నది.

ఈ గురిౘంపఁబడిన ప్రత్యయముల నేమందురో చెప్పుము!

ఇవి విభక్తి ప్రత్యయములు.

విభక్తి ప్రత్యయము లెందుల కుపయోగించఁబడినవి?

నామవాచకములకే కాక, సర్వనామములకుఁ గూడఁ గల పరస్పరసంబంధము తెలుపుటకై అని తెలియుచున్నది.

ఈ విభక్తిప్రత్యయములు క్రమముగా నీ పద్యమున నున్నవి చూడుము.

నీ వాద్యుండవుఁ, నిన్నుఁ దెల్పుఁ జదువులు

నీ చేత మేలొందు నీ

కై వాకృపజ లొనర్తు నీ వలన బ్ర

సౌగంధసుమాల పుష్పమ్ము సి
నీ పేర్మిలో నా యాత్మప్రసూనం
కై వల్య సీమయందు నా
దర్శనం అందదగు సమారాధనా
ఓం! చంద్రశేఖరాంశమాలీ!

13 వ పాఠము

నామ, సర్వనామముల విభక్త్యంత రూపములు

1. నామ వాచకములు

ఈ క్రింది పదములను గమనింపుము.

రాముడు, హరి, గురువు, సీత, లక్ష్మి, వధువు, కలము.

ఇవి యన్నియు నే విభక్తిలో నున్నవి?

ప్రథమా విభక్తిలోనే యున్నవి.

ప్రథమావిభక్తి ప్రత్యయము లేవి? డు, ము, వు, లు,

కొన్ని పదములకు డు, కొన్నిటికి ము, వు, లు చేరినవి. కొన్నిటికి అసలు చేరనే లేదు. ఎందువలన ?

వాని తుదియక్షరము లన్నియు నొకే యచ్చుతో గలసి లేవు.

రామశబ్దమునకుఁ జేరిన ప్రత్యయము 'డు' గురుశబ్దమునకు 'వు' చేరినది.

ఈ భేద మేల గల్గినదో గమనింపుము.

'రామ' అన్నప్పుడు అకారాంత శబ్దము 'గురు' అన్నప్పుడు ఉకారాంతముగను శబ్దము లున్నవి. 'హరి' ఏ యచ్చుతో నంతమగుచున్నది? ఇకారముతో. కాబట్టి కొన్ని శబ్దములు అకారాంతములు, కొన్ని ఇకారాంతములు, కొన్ని ఉకారాంతములుగను ఉన్నవి.

సీతా - ఆకారాంత స్త్రీవాచక శబ్దము తెలుగులో సీత యైనది. ఇదియును ప్రథమావిభక్తి. ఇట్లు ఏ శబ్దములకు ఏ ప్రత్యయములు ఎట్లు చేయునో తెలిసికొనవలసి యున్నది. ఈ దిగువనీయఁబడిన రీతులు పరిశీలింపుము.

రామ - అకారాంత మహద్వాచక శబ్దము.

విభక్తి	ఏక	బహు
ప్రథమా	రాముఁడు	రాములు
ద్వితీయా	రామునిన్	రాములను
తృతీయా	రామునిచేతన్	రాములచేతన్
చతుర్థీ	రాముని కొఱకున్	రాముల కొఱకున్
పంచమీ	రాముని వలనన్	రాముల వలనన్

షష్ఠీ	రామునియొక్క	రాములయొక్క
సప్తమీ	రాముని యందున్	రాముల యందున్
సంబోధన	ఓ రాముడా !	ఓ రాములారా !

కృష్ణ, గోవింద ప్రభృతి పదములు పైవిధముగా అకారాంత మహద్వాచకములు.

అకారాంత శబ్దములు ఏకవచనమున ప్రథమా విభక్తి నుండి 'డు' అను ప్రత్యయమును, బహువచనమున 'లు' అను ప్రత్యయమును చేర్చును.

కవి — ఇకారాంత మహద్వాచకము

	ఏక	బహు
ప్ర. వి.	కవి	కవులు
ద్వి.	కవినిన్	కవులను
తృ.	కవి చేతన్	కవుల చేతన్

ఇంక మిగిలిన విభక్తులలో ఏకవచనము 'డు' వర్ణకము రాదు. బహువచనమున 'లు' మాత్రము వచ్చును.

హరి, గిరి మొదలగునవి ఇకారాంత మహద్వాచకములు. సంబోధనములో ఈ కారాంతము అగును.

శంభు — ఉకారాంత మహద్వాచకము.

	ఏక	బహు
ప్ర	శంభువు, శంభుఁడు	శంభులు
ద్వి	శంభునిన్	శంభులన్
సంబో	శంభూ !	శంభులారా !
ధన ప్రథమా	శంభుఁడా!	

గురు, విష్ణు మొదలైనవి ఉకారాంత మహద్వాచకములు. ఇవి సంబోధనలోని ఊకారాంతము లగును.

గుఱ్ఱము కలము ఋణము

ధనము వనము భయము

మొదలయినవి యమహద్వాచకములు. వీనికి ప్రథమా విభక్తిలో మువర్ణము చేరును. వీని విభక్తిరూపములు

గ మ నిం పు ము

విభక్తి	ఏక	బహు
ప్రథమ	వనము	వనములు
ద్వి	వనమును	వనములను
తృ	వనము చేతన్	వనముల చేతన్
సప్తమీ	వనమునందున్	వనములందున్
	వనమందు	వనములయందున్

సీత, రమ, మొదలైనవి ఆకారాంత మహతీ వాచకములు.

విభక్తి	ఏక	బహు
ప్ర.	రమ	రమలు
ద్వి.	రమనున్	రమలన్
తృ.	రమచేతన్	రమలచేతన్

ఇట్లు మిగిలినవి.

వీనికి ఏకవచన ప్రథమా విభక్తి ప్రత్యయము లేమియును చేరవు. బహువచనమున 'లు' మాత్రము చేరును.

ద్వితీయనుండి ఏకవచనములో 'ను' వర్ణకమే గాదు, బహువచనమున 'ల' వచ్చును. అవ్వ మొదలయిన యమహద్వాచకములును ఇట్లే.

గోడ, బల్ల, మొదలగునవియును అకారాంత అమహద్వాచకములు.

స్త్రీ వాచకములవలె వీనికిఁగూడ ప్రథమా విభక్తి ప్రత్యయములు చేరక, నామమువలెనే విభక్తి రూపము లుండును. వీనినే స్త్రీ సమములందురు.

2. సర్వనామములు

విభక్తి	ఏక.	బహు.
ప్ర.	నేను	మేము, మనము
ద్వి.	నన్నున్	మమ్మున్, మమ్ములన్
తృ.	నాచేతన్	మాచేతన్

చ.	నా కొఱకున్	మా కొఱకున్
పం.	నావలనన్	మావలనన్
ష.	నాయొక్క	మాయొక్క
స.	నాయందు.	మాయందున్

సర్వనామములకు సంబోధన ప్రస్తావము లేదు.

నేను శబ్దము తృతీయనుండి ఏకవచనమున 'నా' యనియు, బహువచనమున 'మా' యనియు మారును.

ఇట్లే నీవు అనునది.

విభక్తి	ఏక.	బహు.
ప్ర.	నీవు	మీరు
ద్వి.	నిన్నుఁ	మిమ్ములను
తృ.	నీ చేతఁ	మీ చేతఁ

తృతీయ నుండి ఏకవచనము 'నీ' గాను, బహువచనము 'మీ' గాను మారును.

విభక్తి	ఏక	బహు
ప్ర.	తాను	తాము
ద్వి.	తన్నుఁ	తమ్ముఁ
తృ.	తన చేతఁ	తమ చేతఁ

తాను శబ్దము తృతీయనుండి ఏకవచనములో తన గాను, బహువచనమున 'తమ' గాను మారును.

ఈ శబ్దరూపములఁ బరిశీలింపుము.

అతఁడు, వాఁడు } వారు, వారలు, వాండ్రు

అతనిన్, వానిన్ } వారినిన్, వారిన్, వారలన్, వాండ్రన్

అతనిచేతన్, వానిచేతన్ } వారిచేతన్, వారలచేతన్, వాండ్రచేతన్

ఇట్లే మిగిలినవి.

ఆమె శబ్దము.

	ఏక.	బహు.
ప్ర	ఆమె	వారు
ద్వి.	ఆమెనున్	వారిన్
తృ.	ఆమెచేతన్	వారిచేతన్

ఇట్లే మిగిలినవి

అది శబ్దము.

ఏక	బహు
అది	అవి
దానిన్	వానిన్
దానిచేత	వానిచేతన్

ఇట్లే మిగిలినవి. ద్వితీయనుండి అది 'దాని' యను రూపమును, అవి, 'వాని' యను రూపమును పొందును.

ఇది యనునది.

ఏక	బహు
ఇది	ఇవి
దీనిన్	వీనిన్

ఇట్లు 'ఇది' అనునది ద్వితీయనుండి 'దీని' అనియు. ఇవి వీనిన్ అనియు మారును.

14 వ, పాఠము

విశేషణము—దాని ప్రయోజనము

గులాబి సుందర పుష్పము.

ఢిల్లీ ప్రసిద్ధ పట్టణము.

జవహర్లాలు ధీర పురుషుడు.

పై గుర్తింపబడిన పదము లే భాషాభాగములు?

విశేషణములు.

విశేషణములు ఏవియని అందురు?

నామవాచకములయొక్క గుణాదులను తెల్పునవి.

ఈ క్రింది వాక్యములు చూడుము.

గులాబి పుష్పములెంతో సువాసనగలవి.

ఢిల్లీ పట్టణమెంతో ప్రసిద్ధము.

జవహారిలాలు పుణ్యాత్ములెంతో ధీరుడు.

గీతలు గీయబడిన పదములు తెలియజేయుచున్నవి. నామవాచకములనే సంబంధించియున్నవి కనుక వీనిని విశేషణములందురు.

పైన చెప్పబడిన విశేషణములకు గల భేద మేమి?

అవి యెటుల నామవాచకములతో సంబంధించియున్నవి. మరి విడిగానుండియే విశేషణశబ్దము గలిగి వాక్యమును సరిగను పూర్తి చేయుచున్నవి

వాక్యమునందలి అర్థము క్రియతో సమర్థముగ లేక పూర్తి చేయునవి సమాపక విశేషణములు.

చలిగాలి వీచుచున్నది.

చెడు తలంపులు విడువుము.

మేలు కార్యములు గ్రహింపుము.

ఇందలి పదములను విశేషణము లేగదా !

ఈ వాక్యములలో నివి యే భాషాభాగము లైనవో తెల్పుము.

చలి సహింపరానిది.

తలంపులలో చెడు కూడదు.

కార్యములలో మేలు గ్రహింపుము.

ఇవి యన్నియును నామవాచకములుగా నుపయోగింపబడినవి.

కొన్ని విశేషణములు నామవాచకములుగాఁ గూడ నుపయోగింపఁబడును.

అభ్యాసము

ఇందలి విశేషణము లెట్టివో తెల్పుము.

1. వాఁడు తెలివిగలవాఁడు.
2. తెలివి అన్నిటను ముఖ్యము.
3. హిమాలయము లున్నత పర్వతములు.
4. ఔన్నత్యము బుద్ధివలనఁ జెప్పుము.
5. ప్రజ్ఞాశాలి అసాధ్యుఁడు.
6. కాళిదాసుఁడు కవిశ్రేష్ఠుఁడు

7. [illegible]

8. [illegible]

9. [illegible]

10. [illegible]

[illegible]

15 వ, పాఠము

[illegible]

సకర్మకములు, అకర్మకములు.

ఈ క్రింది వాక్యములను [illegible]

1. నేను [illegible]

2. సీత [illegible]

రెండు [illegible]

1 వ వాక్యములో 'నేను' కర్త, [illegible] క్రియ. ఇందులో కర్మలేదు.

[illegible]

[illegible]

శ్రీరాముడు సంహరించెను. అను వాక్యములో ఎవనిని సంహరించెను? అని ప్రశ్న కలిగినది. రావణుని అను కర్మ చేత దాని భావము పూర్తి కాగలదు. ఇది సకర్మక క్రియ.

వాడు వచ్చెను — అను వాక్యమున్నది. ఇది విన్న వెంటనే ఎవరిని అని అడుగము — ఎందువలన? అచ్చట కర్మకు తావు లేదు. కనుక నిది అకర్మక క్రియ — క్రియలు సకర్మక క్రియలు. అకర్మక క్రియలు అని రెండు విధములు.

కర్మతోఁగూడి భావము పూర్తి చేయునది సకర్మక క్రియ.

కర్మను విడిచి యర్థము పూర్తి చేయునది లేక కర్మకుఁ దావు లేని క్రియ అకర్మక క్రియ.

అభ్యాసము

ఈ క్రింది వాక్యములలో నేవి సకర్మక క్రియలో నేవి అకర్మక క్రియలో తెలుపుము.

సకర్మకములకు + అనియు

అకర్మకములకు × అనియు గుర్తుంచుము.

1. రాణా ప్రతాప సింహుఁడు చిత్తూరును పాలించెను.
2. అక్బరు అతనిని జయింపఁగోరెను.
3. ప్రతాపుఁ డతనికి లొంగ లేదు.

4. [illegible] జరిగెను.
5. [illegible] అగ్ని [illegible] చెను.
6. [illegible] చెను.
7. [illegible] అగ్ని [illegible] చెను.
8. [illegible] చెను.
9. [illegible] గ్రహించెను.
10. వృక్ష [illegible] యెను.
11. [illegible] వర్షించెను.
12. [illegible] చెను.
13. [illegible] జరిగెను.
14. [illegible]
15. [illegible] వ్రాయబడలేదు.

16వ పాఠము

సమాపక - అసమాపక క్రియలు

1. అ[illegible] యుద్ధమును [illegible] దండెత్తెను.
2. కాని యుద్ధ[illegible] లేక

మొదటి వాక్యములోని క్రియ యేది? దండెత్తెను. రెండవ వాక్యములో, క్రియ యున్నదా? ఉన్నది. కాని దాని వలన వాక్యము సంపూర్ణము కాలేదు. కాబట్టి ఇట్టిది అసంపూర్ణ క్రియ లేక అసమాపక క్రియ అని చెప్పబడును.

సమాపక క్రియ లనగా నేమి ?

వాక్యములోని భావమును పూర్తి చేయు క్రియను సమాపక క్రియ.

అసమాపక క్రియ యెట్టిది ?

ఏదో పని జరిగినట్లు లేక చేసినట్లు చెప్పినను, సమాపక క్రియ సహాయము లేక అర్థము పూర్తి చేయలేని క్రియ అసమాపకము.

ఈ క్రింది వాక్యములలోగల క్రియలలో ఏవి సమాపకములు ఏవి అసమాపకములు.

నేను చదివికొని

అతడు వెళ్లి

వారు మాటాడక యున్నారు.

ఉపాధ్యాయుడు పాఠశాలకు వచ్చి, వెడలిపోయెను.

మేము ఇండ్లకు పోయెదము.

మీరు వత్తురా ?

ఈ పట్టణము మిక్కిలి సుందరముగా నున్నది.

సూర్యుడుదయించి ప్రపంచమునకు తేజస్సును కల్గించును. వెన్నెల చల్లగా నుండును.

శకుంతరావములు వినుట కింపు గొల్పును.

17 వ పాఠము

క్రియ - కాలము

నేను వచ్చుచున్నాను.

నేను వచ్చితిని.

నేను రాగలను.

పై వాక్యములలోని మొదటి పదమైన నేను తీసివేసిన భాగములు క్రియాపదములు. ఈ వాక్యము లెప్పు డేర్పడెనో గుర్తుపట్టగలరా?

'నేను' అనునది కర్త.

క్రియాపదములలో, ధాతువులలో మార్పున్నదా?

లేదు. 'వచ్చు' అను ధాతువు అన్నిటియందు యున్నది.

కర్త మారనపుడు క్రియాపదములలో మార్పు కలదు ప్రదర్శింపచేసినది! ఈ వాక్యములలోని భేదమునకు కారణమేమిటో యోచించినారా? కాలము. వచ్చుచున్నప్పుడు చెప్పబడిన క్రియాపదము నేటిది. వచ్చినతరువాత చెప్పబడిన క్రియాపదము నిన్నటిది. వచ్చుటకు ముందు చెప్పబడిన క్రియాపదము రేపటిది. ఇట్లు క్రియాపదములు ఆ పని జరుగు కాలములను ముందు వెనుకలనుబట్టి మారుచు గోచరించును.

దీనినిబట్టి క్రియను ఎట్లు విభజింపవచ్చును?

జరుగుచున్నది వర్తమానకాలములోని క్రియ, జరిగినది భూతకాలములోని క్రియ. జరుగబోవునది భవిష్యత్కాలములోని క్రియ.

ఇప్పుడు కాలము ఎన్నివిధములగునవి.

వర్తమానకాలము, భూతకాలము, భవిష్యత్కాలము అని మూడు విధములు.

వర్తమానకాల క్రియ జరుగుచున్న కాలమును తెలుపును. భూతకాల క్రియ జరిగిపోయిన కాలమును తెలుపును. భవిష్యత్కాల క్రియ జరుగబోవు కాలమును తెలుపును.

ఈ క్రింది వాక్యములలోని క్రియలు ఏ కాలమునకు చెందును.

1. మేము బెజవాడకు పోవుచున్నాము.
2. మనకు స్వారాజ్యము వచ్చినది.
3. అర్జునుడు సంశప్తకులను వధించెను.
4. నీరు ప్రవహించును.
5. సూర్యుడు తూర్పున నుదయించును.
6. వెన్నెల వచ్చినది.
7. సింహము గర్జించెను.
8. నేను నీకు ధనము నిచ్చెదను.
9. అట్లయిన నేను నీవు చెప్పినట్లు వినెదను.
10. నీకు ధనమే ప్రధాన మగునా ?

[illegible]

ఈ క్రింది [illegible] నీయఁబడిన [illegible] రూపములుగా [illegible].

1. [illegible] ([illegible])
2. ఈ [illegible] ([illegible])
3. [illegible] ([illegible])
4. అతఁడు [illegible] ([illegible])
5. [illegible] ([illegible])
6. [illegible] ([illegible])
7. [illegible] (వంపు)
8. [illegible] చిత్రమును (చిత్రించు)
9. [illegible] (ఉండు)
10. [illegible] నున్న [illegible] ([illegible])
11 రాజా రవివర్మ అనేక చిత్రములను (విరచించు)
12. పూర్వకాలమున కళలకు [illegible]దరణము (ఉండు)

18 వ పాఠము

సమాపక క్రియలు - వాని రూపనిష్పత్తులు

వచ్చు, చదువు, మాటాడు, వెళ్ళు. మొదలగునవి.

ఇట్టిపదములు నేమందురు? ధాతువులని యందురు. ధాతువునకు గ్రంథమును భేదమేమి? ధాతువు కర్త ననుసరించి కాలమునుబట్టి మార్పునొందిన క్రియాపదమును క్రియ యనబడును.

ఈ దిగువ నీయబడిన వాక్యములు పరిశీలింపుము.

ఏకవచనము

	వర్తమానకాలము	భూతకాలము	భవిష్యత్కాలము
ఉ.	నేను చదువుచున్నాను –	నేను చదివితిని –	నేను చదువగలను.
మ.	నీవు చదువుచున్నావు –	నీవు చదివితివి –	నీవు చదువగలవు.
ప్ర.	వాడు చదువుచున్నాడు –	వాడు చదివెను –	వాడు చదువగలడు

బహువచనము

	వర్తమానకాలము	భూతకాలము	భవిష్యత్కాలము
ఉ.	మేము చదువుచున్నాము	మేము చదివితిమి	మేము చదువగలము
మ.	మీరు చదువుచున్నారు.	మీరు చదివితిరి.	మీరు చదువగలరు.
ప్ర.	వారు చదువుచున్నారు –	వారు చదివిరి –	వారు చదువగలరు.

[illegible]

1. [illegible] – [illegible] – [illegible].

[illegible] ఉండును.

[illegible] గానుండును.

ఏకవచనము

అది వచ్చుచున్నది. అది వచ్చెను – అవి [illegible].

“వచ్చితిని”

ఈ క్రియాపదమునకు కర్త ఎవరు? దీని కాలమేమి?

దీనికి కర్త “నేను” అను ఉత్తమపురుష సర్వనామము.

ఇందు క్రియ భూతకాలములో నున్నది.

అనగా [illegible] వచ్చు.

భూతకాల క్రియకు ఉత్తమపురుష కర్త యైనప్పుడు ధాతువునకు తుదను “ఇతిని” అని చేరును. కనుక వచ్చు + ఇతిని = వచ్చితిని అని యైనది.

మేము వచ్చితిమి. ఇచ్చట వచ్చు ధాతువునకు చేరినది ‘ఇతిమి’

ఉత్తమపురుష బహువచనము కర్తయైనప్పుడు ‘ఇతిమి’ చేరును.

వచ్చు + ఇతిమి = వచ్చితిమి. అని యగును.

'నీవు' కర్తయైన నీ క్రియ యిట్లుండును.

వచ్చు + ఇతివి = వచ్చితివి.

మధ్యమపురుషములోని ఏకవచనము కర్తయైనచో ఇతివి చేరును.

వచ్చు + ఇతివి = వచ్చితివి.

మధ్యమపురుష బహువచనము కర్తయగునపుడు 'ఇతిరి' చేరును.

వచ్చు + ఇతిరి = వచ్చితిరి.

వాడు కర్తయైనపుడు భూతకాలములో వచ్చు ధాతు వెట్లుండును?

వచ్చు + ఎను = వచ్చెను.

ప్రథమపురుష ఏకవచనము కర్తయైనచో క్రియకు జివర 'ఎను' చేరును.

ప్రథమపురుష బహువచనము కర్తయైనపుడు క్రియ యెట్లుండును. ధాతువునకు జివర 'ఇరి' చేరును.

వారు వచ్చిరి వచ్చు + ఇరి = వచ్చిరి.

ప్రథమ పురుష బహువచనము కర్తయగునపుడు ధాతువునకు 'ఇరి' చేరును.

[illegible]

[illegible]
ఉత్తమ, [illegible]
క్రియ [illegible]
రూపము

[illegible]
వరుసగా, [illegible]

[illegible] కాలము

ఏకవచనము

నేను వచ్చుచున్నాను
నీవు వచ్చుచున్నావు.
అతడు వచ్చుచున్నాడు.

బహువచనము

మేము వచ్చుచున్నాము.
మీరు వచ్చుచున్నారు.
వారు వచ్చుచున్నారు.

(మధ్యమ పురుష ఏకవచనము కలిగియున్నప్పుడు, వర్తమాన కాలములో క్రియనకు 'చున్నాను' అని చేయును. బహువచనమున 'చున్నారు' అని చేయును.

నీవు వచ్చుచున్నావు.
మీరు వచ్చుచున్నారు.

మధ్యమపురుష ఏకవచనము నిర్దేశించునపుడు

'చున్నావు' అనునది, బహువచనము నిర్దేశమైనచో 'చున్నారు' అనునది చేరును.

నీవు వచ్చుచున్నావు — మీరు వచ్చుచున్నారు.

మహద్వాచక ప్రథమపురుష ఏకవచనము నిర్దేశించునెడ 'చున్నాడు', బహువచనమున 'చున్నారు', అనునవి జేరును.

మహతీవాచక, అమహద్వాచక ఏకవచనము కర్తయైన 'చున్నది' అని చేరును.

ఉదా : ఆమె వచ్చుచున్నది.

అది వచ్చుచున్నది.

మహద్వాచక బహువచనము వలెనే మహతీవాచక బహువచనములోని క్రియ యుండును.

అమహద్వాచక బహువచనమున 'చున్నవి' అని చేరును.

అభ్యాసము

వర్తమాన కాలమున—

ఈ దిగువనీయబడిన క్రియలను మహా దమహద్వాచకముల లోని పదములు కర్తలైనప్పుడు ఏకవచన బహువచనములందు క్రియారూప మెట్లుండును ?

అడుగు, వెళ్ళు, చూచు, పలుకు, నడచు, చదువు, మాటాడు, వ్రాయు, చేయు.

భవిష్యత్కాలము

	ఏకవచనము	బహువచనము
ఉత్తమ.	నేను చదువఁగలను.	మేము చదువఁగలము.
మధ్యమ.	నీవు చదువఁగలవు.	మీరు చదువఁగలరు.
ప్రథమ.	వాఁడు చదువఁగలఁడు.	వారు చదువఁగలరు.

ఉత్తమ పురుష ఏకవచనము కర్త యైనపుడు భవిష్యత్కాలమున క్రియకు చివర 'కలను' అను చేరును.

అందువలన చదువు + కలను అనివచ్చినది.

అయితే చదువఁగలను అనుదాని 'వ' ఎట్లువచ్చినది ?

భవిష్యత్కాలార్థక క్రియకు 'కలను' చేరునపుడు ధాతువు ఉకారము తొలఁగి 'అన్' అనునది చేరినది.

అప్పుడు చదువు + అన్ + కలను = చదువఁగలను అగును

ఉత్తమపురుష బహువచనము	కలము
మధ్యమ పురుష ఏకవచనము	కలవు
బహువచనము	కలరు
మహద్వాచక ప్రథమ పురుష ఏకవచనము	కలఁడు
మహతీవాచక అమహద్వాచకము	కలదు
మహన్మహతీవాచక ప్రథమపురుష బహువచనము	కలరు
అమహద్వాచకము	కలవు

ఈ చదువఁగలను, చదువఁగలము, చదువఁగలవు, చదువఁగలరు, చదువఁగలఁడు అను భవిష్యత్కాలార్థకములగు సామర్థ్యబోధక క్రియలు "అన్" అని చేరును.

అన్వయము

	ఏక	బహు
ఉత్తమ	చదువఁగలను	చదువఁగలము
మధ్యమ	చదువఁగలవు	చదువఁగలరు
ప్రథమ	చదువఁగలఁడు	చదువఁగలరు
"మహతీ"	చదువఁగలదు	

ఈ క్రింది వాక్యములలోని క్రియలయొక్క వాచక, వచన, కాలపురుషములను తెలుపుము.

ప్రభాతము అయినది.

పక్షులు కూయుచున్నవి.

నేను మేలుకొంటిని.

రవి యింకను ఉదయింపఁడయ్యెను.

మా తండ్రి కాలకృత్యములను తీర్చుచుండెను.

నాకుఁ బాఠములు సరిగా రాలేదు.

ఈపూట నేను బడికి రాలేను.

నీవు ఉపాధ్యాయునితోఁ జెప్పుము.

లేకున్న అయన నన్ను దండింపఁగలఁడు.

19వ పాఠము

అసమాపక క్రియలు - ప్రత్యయములు

నేను పద్యమును చదివి అర్థమును చెప్పెదను.

పద్యము చదువక అర్థము చెప్పగలవా ?

నీవు పద్యము చదువుచు అర్థము చెప్పుము.

పై వాక్యములలో గీత గీయబడిన పదములను ఏమం దురు ?

అసమాపక క్రియలందురు. అసమాపక క్రియ యనగా క్రియవలెనే యుండి పని జరిగినట్లు, జరుగునట్లు గాని యర్థము పూర్తి చేయని పదము.

అసమాపక క్రియకు సమాపక క్రియకు సంబంధమేమి?

రెండును ధాతువునుండియే పుట్టును. కాని వానికి వేరు ప్రత్యయములు చేరుచుండును.

పై వాక్యములలోని అసమాపక క్రియలు ఏయే ధాతువుల నుండి పుట్టినవి. చదివి, చదువక, చదువుచు. ఈ మూడును 'చదువు' అను ధాతువునుండియే పుట్టినవి. వానికి చేరిన ప్రత్యయము లేవి ?

'చదివి' అన్నప్పుడు "చదువు" అనుధాతువునకు "ఇ" అను ప్రత్యయమును, 'చదువక' అనుదానిలో 'అక' (చదువు + అక)

అను వ్యుత్పత్తి చేత ప్రాతిపదికమును, "[illegible]" అను పదములో "ము" అను ప్రత్యయమును చేర్చి, చదివెను, చదువుచు అను అసమాపకక్రియను తెల్పినది. [illegible] యేమి? వాక్యము నందు [illegible] గ్రహము [illegible].

అనగా క్రియ [illegible] గ్రహము [illegible] గాని వాక్యము పూర్తి చేయును.

వాక్యము పూర్తియగునట్టి సమాపకక్రియ కావలెను.

అది యసమాపకక్రియ గాక సమాపకక్రియ యైనచో నా వాక్యము దానితో సంపూర్ణమగును.

రెండవక్రియ వచ్చునంతగా రెండవ వాక్య మేర్పడును. కాబట్టి యసమాపకక్రియలు [illegible] యేమి?

రెండు వాక్యములను కలుపుటకు ఉపయోగించును.

ఇప్పుడు "చదివి" అను అసమాపక క్రియయే లేనిచో నా వాక్యము ఎట్లుండును?

నేను పద్యమును చదివెదను. తాత్పర్యము చెప్పెదను అని యగును.

ఇప్పుడు "చదివి" యనునది దేని స్థానమున వచ్చెనో తెలియునా?

"చదివెదను" అను క్రియా స్థానములో వచ్చి దాని యర్థము తానే చెప్పినది. అట్లు చెప్పినప్పు డది సమాపకక్రియ కాదా? కాదు. "చదివి" అనుటవలన చదివెదను, చదివిన

తరువాత [illegible]
చెప్పాటను [illegible]
పోయి, [illegible]
పసిరి [illegible]
[illegible]
గత్రి. [illegible]
[illegible]

[illegible]

చదువు) -| [illegible]

[illegible] ?

[illegible]

[illegible] వ్యక్తి [illegible]

సిది వ్యక్తి [illegible]

వ్యక్తి [illegible] !

[illegible] వ్యక్తి [illegible]

[illegible] !

[illegible] ప్రత్యేకము [illegible]

చదువుట [illegible].

ధాతువునకు 'అక్' ప్రత్యయము చేరిన యెడ నిషేధార్థక భావ మేర్పడును.

ఆడు + అక్ = ఆడక్

వేడు + అక్ = వేడక్

పోక్ అనునది ఏ ధాతువునుండి పుట్టినది ?

'పోవు' నుండి పుట్టినది – పోక్

వచ్చు నుండి రాక్

అఱచు అఱవక్

చూచు చూడక్

నడచు నడవక్

తీర్చు తీర్చక్

మొదలగు రూపములను పరిశీలింపుము.

'చదువుచు' అను నదేమి?

అసమాపక క్రియయే యిది యెట్లేర్పడెను ?

ధాతువగు 'చదువు'నకు 'చు' ప్రత్యయము చేరి 'చదువుచు' అయినది. ఉదాహరణ వాక్యమున నేను పద్యమును చదువుచు భావము చెప్పెదను – అనుటలో రెండు క్రియలున్నవి. కాను వాక్యము లేవి. నేను పద్యమును చదువుచుంటిని. దాని యొక్క భావము చెప్పుచుందును. కాబట్టి యిది రెండు యర్థము నిచ్చు

చున్నది? [illegible] భావమును [illegible] నట్లు అ[illegible] – [illegible]

శత్రర్థకము [illegible] ?

శత్రర్థకము [illegible] జేయుటను [illegible]

ధాతువునకు [illegible] శత్రర్థకమగును. [illegible] + [illegible], [illegible] + [illegible] – తిరుగుచు[illegible], [illegible] + [illegible] [illegible]లయినవి.

ఈ [illegible] యు [illegible]క్రియ లేదా ధాతువులనుండి [illegible] గ్రహింపుము.

ధాతువు	క్త్వార్థకము	వ్యతిరేక క్త్వార్థకము	శత్రర్థకము
శిక్షించు	శిక్షించి	శిక్షించక	శిక్షించుచున్
రక్షించు	రక్షించి	రక్షించక	రక్షించుచున్
వీక్షించు	వీక్షించి	వీక్షించక	వీక్షించుచున్
దూషించు	దూషించి	దూషించక	దూషించుచున్
కాంచు	కాంచి	కాంచక	కాంచుచున్
ఎంచు	ఎంచి	ఎంచక	ఎంచుచున్
విను	విని	వినక	వినుచున్
తిను	తిని	తినక	తినుచున్

ధాతువు	క్త్వార్థకము	వ్యతిరేక క్త్వార్థకము	శత్రర్థకము
కను	కని	కనక	కనుచున్
అను	అని	అనక	అనుచున్
వ్రాయు	వ్రాసి	వ్రాయక	వ్రాయుచున్
కోయు	కోసి	కోయక	కోయుచున్
రోయు	రోసి	రోయక	రోయుచున్
మేయు	మేసి	మేయక	మేయుచున్
చూచు	చూచి	చూడక	చూచుచున్
పలుకు	పలికి	పలుకక	పలుకుచున్
నుడువు	నుడివి	నుడువక	నుడువుచున్
అడుగు	అడిగి	అడుగక	అడుగుచున్
చదువు	చదివి	చదువక	చదువుచున్

ఇట్టి రూపభేదముల గమనించుచుండవలెను.

ఈ క్రింది వాక్యములను తగు, నసమాపక క్రియల నుపయోగించి యేక వాక్యముగాఁ జేయుము.

1. నేను బడికి వెళ్ళెదను. అచ్చట పాఠములు చదివెదను.
2. గులాబి పూవులు ఎంతో సువాసన నిచ్చుచున్నవి. అవి వికసించినవి.
3. ఆవు గడ్డి మేయును. అది మనకు తియ్యని పాలిచ్చును.

4. కవులయందు తిక్కన్న మేటియగును.
అప్పుడు రామాయణమును రచించెను.
5. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు అల్లసాని పెద్దనను సత్కరించెను.
అతడు ఆయనను మనుచరిత్ర కృతి నందెను.
6. కోయిల చిగురాకుల్ని కొక్కెనది.
తియ్యగా పాడుచున్నది.
7. తుమ్మెద పద్మము మకరందము తనివిగ ద్రాగినది.
అది మత్తుచేత నేమియు మాటాడకున్నది.
8. నీవు వచ్చి యుండరాదు. పెండ్లి యెట్లగును?

20 వ పాఠము

కర్తృ—క్రియల సామరస్యము

ఏకవచనము.	బహువచనము.
రాజశేఖరుడు మాటలాడెను.	రాజశేఖరులు మాటలాడిరి.
వాడు వ్రాసెను.	వారు వ్రాసిరి.
బాలుడు చదివెను.	బాలురు చదివిరి.

పై వాక్యములలోని క్రియలను పరిశీలింపుము. రాజశేఖరుడు, వాడు, బాలుడు కర్తలుగాగల క్రియలు ఏ వచనములో నున్నవి?

ఏక వచనములో నున్నది ?

కర్తలు బహువచనములో నున్నపుడు క్రియలు ఏవచనములో నున్నవి ?

అవికూడ బహువచనములోనే యున్నవి.

ఇందువలన క్రియలను గూర్చి మనకేమి తెలియుచున్నది ?

కర్త ఏకవచనములో నున్నచో క్రియ కూడ ఏక వచనములో నుండునని యును, కర్త బహువచనములో నుండిన యెడల క్రియకూడ బహువచనములో నుండునని యును తెలియుచున్నది.

క్రియ ఎప్పుడును కర్తయొక్క వచనము ననుసరించి యుండును.

కృష్ణుడు వ్రాయుచున్నాడు.
సీత వచ్చుచున్నది.
ఆవులు మేయుచున్నవి.

పై వాక్యములందలి కర్తలు ఒకే వాచకములో నున్నవా ?

లేవు. 'కృష్ణుడు' అనునది మహద్వాచకము, సీత మహతీ వాచకము, ఆవులు అమహద్వాచకము క్రియలు వీని ననుసరించియే యున్నవిగదా ! అది యెట్లు– 'కృష్ణుడు వ్రాయు

చున్నాడు' అనునప్పుడు క్రియ కూడ ఏకత్వవాచక మైనది. తక్కిన వాక్యములలో క్రియ బహువచనముగా, బహుత్వ వాచక ప్రత్యయాంతములతో నున్నవి.

కర్తలు నామవాచకములైనప్పుడు క్రియలన్నియు ప్రథమ వాచకములై యుండును.

ఇంతవరకును క్రియ కర్తయొక్క లింగ, వచనముల ననుసరించి మారునని తెలియవచ్చును.

ఈ క్రింది వాక్యములు చూడుడు

1. నేను వ్రాసితిని.
2. అతడు వ్రాసినాడు.
3. నీవు వ్రాయుచున్నావు.

ఇందలి కర్తృపదములు ఏ భాషా భాగములు!

సర్వనామములు

ఇవి యన్నియు నొకే పురుషమున నున్నవా?

లేవు. 'నేను' అనునది ఉత్తమ పురుషము. 'అతడు,' ప్రథమ పురుషము. 'నీవు' మధ్యమ పురుషము.

ఉత్తమ పురుష సర్వనామమైన 'నేను' కర్త యైనప్పుడు 'వ్రాసితిని' అను క్రియ కూడ నా పురుషముననే యున్నది. ఇట్లే మిగిలిన రెండు వాక్యములలో గూడ జూడుము

అనేకమును తెల్పుచున్న పురుషములాంటిదే యున్నవి.

నీవు వ్రాయుచున్నావు.

'నీవు' మధ్యమపురుషము గనుక వ్రాయుచున్నావు అను క్రియకూడ మధ్యమ పురుషమున నున్నది.

అతడు ప్రథమపురుషము. వ్రాసినాడు అను క్రియయు ప్రథమ పురుషము. దీనివలన తెలిసికొనవలసిన దేమి?

కర్తయొక్క పురుషము ననుసరించియే క్రియ యుండును.

క్రియ యెప్పుడును కర్తయొక్క వచన, వాచక, పురుష, ముల ననుసరించియుండును అనగా నేమి?

కర్త యే వచన, వాచక, పురుషములలోనుండునో క్రియకూడ నా వచన, వాచక, పురుషములలోనే యుండును.

ఈ దిగువనీయబడిన యుదాహరణములు పరిశీలింపుము.

1. రణదుందుభులు మ్రోగినవి.
2. సైనికులు యుద్ధోన్ముఖులైరి.
3. రాజు పట్టపుటేనుగ నెక్కి ముందు నడచెను.
4. నీ వానాడు రాకపోయితివి.
5. నేను గ్రామమున లేను.

అభ్యాసము

ఈ క్రింది వాక్యములలో కర్తలు క్రియల ననుసరించు చున్నవా? లేనిచో క్రియలను సవరింపుము.

1. కౌరవ పాండవులకు యుద్ధము జరిగినవి.
2. భీష్ముడు కౌరవులకు సేనాధిపతిగా నున్నారు.
3. కౌరవులలో నొక్కడుగూడ భయపడలేరు.
4. ధర్మరాజు కృష్ణుని వద్దకు పోవును.
5. కృష్ణుడు అతనితో నిట్లు పలికినావు.
6. నీవు భయపడుచున్నాడు
7. నేను వ్రాసితిమి.
8. మీరేమి చెప్పుచుంటివి.
9. కమల వచ్చినాడు.
10. సూర్యుడుదయించుచున్నది.
11. మేఘుడు గర్జించుచున్నది.
12. మేఘము గర్జించినాడు
13. సైన్యము లాహోరు విడిసెను.
14. వాడు మూర్ఖుడుదును.
15. ఘోరీమహమ్మదు పృథ్వీరాజుపై దండెత్తుదురు.

21 వ పాఠము

క్రియావిశేషణము దాని ప్రయోజనము

[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]యనము.

[illegible]

[illegible]గానుండు అను [illegible]

[illegible] క్రియావిశేషణ [illegible]

[illegible] [illegible]గాదేమి ? [illegible] [illegible]భాగము ? [illegible] వివరించు [illegible] [illegible]ములోని [illegible]

[illegible] యను పదము [illegible] యేమి ?

[illegible] అవియింకను [illegible] చేసి ?

క్రియా విశేషణము, "క్రియ ఏలాగ జరిగెనో" క్రియా విశేషణము తెలియజేయును అను మాట జ్ఞప్తి యున్నది. ఈ వాక్యములో నున్న క్రియా విశేషణ మేది?

'ఎంతో' అనునది.

ఇది ఏమి చేయుచున్నది?

అనునది ... అను విశేషణమును వర్ణించుచున్నది. దీనివలన మనము క్రియా విశేషణమును గురించి తెలిసికొన వలసిన దేమి?

క్రియా విశేషణము క్రియను గాని విశేషణమును గాని యింకొక క్రియా విశేషణమును గాని వర్ణించును లేక వాని యర్థమును మార్చును కూడ. ఇప్పుడు క్రియా విశేషణమునకు నేమని చెప్పగలను?

క్రియా విశేషణ మనగా నొక క్రియయొక్కయును లేక విశేషణము యొక్కయును, లేక యితర క్రియా విశేషణము యొక్కయును అర్థమును విశేషముగా తెలుపు నట్టి పదము.

అభ్యాసము

ఈ క్రింది వాక్యములలోని క్రియా విశేషణములు గుఱుతించి వాని యా వాక్యములకు కలిగించు విశేషార్థము తెలిసికొని తెలుపుము.

1. వాడు శ్రద్ధగా చదువుచున్నాడు.

1. [illegible]
2. [illegible] డి.
3. [illegible]
4. [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]
8. [illegible]
9. [illegible]
10. [illegible] యును.
11. [illegible]!
12. [illegible]?
13. [illegible]
14. [illegible]?
15. [illegible]
16. [illegible]
17. [illegible]
18. [illegible]
19. [illegible]
20. [illegible]
21. [illegible]
22. [illegible]

22వ పాఠము

విరామ చిహ్నములు

బిందువు

కృష్ణుఁడను మడుఁగులోఁ దూరంబడెను అందులోఁ బెద్ద సర్పముండెను అది వెంటనే బుసలుకొట్టి పడగవిప్పెను కృష్ణుని గరుడని వలెఁ జుట్టుకొనియెను అందినచోటనెల్లఁ గఱచెను చిఱు నవ్వుతో గోపాలుఁడు నిలుచుండెను ఉన్నట్లుండి దాని బంధము సడలించుకొనెను పడగను విఱుగునట్లు పాముతలపై నెక్కి నాట్యము చేసెను.

ఇది యెన్ని వాక్యములో వెంటనే చెప్పఁగలవా?

వీలు లేదు.

కారణమేమి?

అది యెన్నియును చేసికది విభజింపఁబడలేదు. విభజింపవలెనన్న నేమి చేయవలెను?

ప్రతివాక్యమునకు నంత మందొక గుఱుతు పెట్టవలెను.

ఆ గుఱుతునకే వాక్యాంత బిందువని పేరు.

వాక్యాంత బిందువువలనఁ బ్రయోజనమేమి?

వాక్యములో పూర్తి భావమును తెలుపునది వాక్యాంత బిందువు లేక పూర్ణవిరామము. ఈ వాక్యములందలి భావము పూర్తి యయినట్లు తెలుపుటకు నున్నది. దాని తరువాత వచ్చు వాక్యమునందు వేరొక నూతన భావము గోచరించును. ప్రతి వాక్యము చివరను వాక్యాంత బిందువు నుంచవలయును.

వాక్యాంత బిందువు ప్రయోగము.

వాక్యాంత బిందువు వాక్యమునందలి భావపరిపూర్తిని సూచించును.

వా క్యాం త బిం దు వు

1. నాకు సంక్రాంతి పండుగనుండి ఎన్నో బొమ్మలు, పుస్తకములు వచ్చెను.
2. నేను వానిని చూచి, మెచ్చి, ఆనందించితిని.
3. బొమ్మలు మిక్కిలి అందముగను, సంతోషముగను నున్నవి.

ఈవిధముగా వాక్యములు వాక్యాంత బిందువులచే విభజింపబడినవి కదా! వాక్యమధ్యమున గూడ ఎన్నో చిహ్నము లున్నవి.

అవి యేవియనగా? వచనములో వచ్చు వాక్యముల భాషా భాగములను విభాగముగా తెలియుటకై వానిని వేరుచేయు

చున్నవి. బొమ్మలు, పుస్తకములు వని వరుసగా నామ వాచకములు వచ్చినచోటను, చూచి, చదివియును నసమాపక క్రియలు కలిసివచ్చినచోటను, అందముగను, సంతోషముగను, నను క్రియావిశేషణములు వరుసగా వచ్చుచోటను వానిని విభజించి యుచ్చారణమునకుఁ దోడ్పడుచున్నవి.

వివిధములైన భాషాభాగములు వరుసగా వచ్చుచోట వాక్యాంశబిందువు వానిని విభజించి యుచ్చారణమునకుఁ దోడ్పడును.

ఈ క్రింది వాక్యముఁ జదువుము.

శ్రద్ధతోఁ బాఠములను జదివి యర్థము గ్రహింపుము. ఇచ్చటనున్న 'చదివి' యను నసమాపక క్రియ యేమి చేయుచున్నది? అది రెండు వాక్యముల నొకటిగాఁ జేయుచున్నది. ఇట్లు రెండు వాక్యములు కలసి యొక వాక్యముగానైన స్థలములందుఁగూడ వాక్యాంశబిందువు నుపయోగించవలెను.

“సుభాషచంద్రబోసు మహాత్యాగి; దేశస్వాతంత్ర్యము కొరకు రక్తము ధారపోసెను.” ఇచ్చట నెన్ని వాక్యములున్నవి? రెండు వాక్యములున్నవి. మొదటి వాక్యాంతమున వాక్యాంతబిందు వుపయోగింపఁబడెనా? లేదు.

రెండు వాక్యములకు గల సంబంధము తెల్పునది రెండవ వాక్యము మొదటివాక్యముపై నాధారపడి యున్నందునను మొదటి వాక్యమునకుఁ జివర వాక్యార్థబిందువు (;) నుంచఁ

బడినది. భిన్నభిన్న వాక్యములు కలసిన సమాస వాక్యములోని ప్రతి భిన్నవాక్యము తెలిసికొని గుర్తించుచు నుండవలెను. మనము చదువునప్పుడు వాక్యాంశములందు కొంచెము నధిక కాలము వాక్యార్ధములందును మరికొంత వాక్యములందును కొంచెము నధిక కాలము వాక్యాంతములందును ఆగవలయును.

అభ్యాసము

ఈక్రింది వాక్యములను విభజించి యందందు విరామ చిహ్నముల వాక్యాంశములందు వాక్యార్ధ వాక్యాంతములందు నుపయోగింపుము.

పూర్వము క్షత్రియుల కధిపతియైన కార్తవీర్యార్జునుడు మునులను భక్తులను బాధించెను దేవతలను పూజించు బ్రాహ్మణులను హింసించియున్న చేసిన దుష్కృత్యముల భారము సహింపలేక పోయెను విష్ణువప్పుడు జమదగ్నికి పరశురాముడను పేర పుట్టి పృథివి ననునయించెను. అతడు వృషభమును వాహనముగ నుపయోగించెనని యును దుర్మార్గులను చేసినవారిని వధించెనని యనేకులు చెప్పుచున్నారు.

23 వ పాఠము

సరళ వాక్యములు

నీవు ఎప్పుడు వచ్చితివి ?

వాడు ఎక్కడికి వెళ్ళెను ?

నా కొరకై నీవు ఏమి తెచ్చితివి ?

పై వాక్యములు నీవు చదివిన సామాన్యములగు వాక్యములలో నే వాక్యములుగా చెప్పుము.

అన్నియును ప్రశ్నార్థక వాక్యములే. వాక్యాంతము నందున వాక్యాంతపు చిహ్నము ఉన్నదా ? లేదు. ఇవి ప్రశ్నార్థక వాక్యములు గనుక ప్రశ్నార్థక సంజ్ఞను ఉపయోగింపవలెను.

ప్రశ్నార్థకములగు వాక్యముల చివర ప్రశ్నార్థక సంజ్ఞ నుంచవలెను.

ఈ వాక్యములు చదువుము.

అహా ! దీప కాంతి దయనీయముగా ఉన్నది.

ఛీ ! నీవు ఎంత వెలవెల !

శభాషు ! నీవు గజదొంగవలె ఉన్నావే !

ఈ వాక్యముల [illegible] లేదు.

ఎందువలన ?

ఇవి యాశ్చర్యార్థక వాక్యములగుటచే ఆశ్చర్యార్థక సంజ్ఞ '!' వాడబడును.

కృష్ణా! ఈ రాత్రి సినిమాకు పోదామా ?

ప్రభూ ! నేను మీ యాజ్ఞను పాటించెదను.

ఓ[illegible]! నీ [illegible].

చంద్రుడు చల్లనివాడు గదా !

కృష్ణా ! ప్రభూ ! ఓ[illegible]! అను యీ శబ్దములు సంబోధన ప్రథమా విభక్తిలోనివి. వీని విభక్తి [illegible] సంజ్ఞ యేమి ? ఇది యాశ్చర్యార్థకము [illegible] యున్నది. చంద్రుడు చల్లనివాడు గదా! యను వాక్యము [illegible] సంజ్ఞ గమనించితివా? ఇదియును ఆశ్చర్యార్థకమే. ఈ వాక్యములో నున్న [illegible]. [illegible] మునను గూడ వాక్యాంతమునందే యుంచవలెను.

ఆశ్చర్యార్థక వాక్యములందేగాక, సంబోధనా విభక్తుల యందును, [illegible] చిహ్నముల బదులుగను ఆశ్చర్యార్థక సంజ్ఞ నుపయోగింపవచ్చును దీనినే [illegible] చిహ్నము అందురు.

అభ్యాసము

1

ఈ క్రింది వాక్యములలో దగు విరామ చిహ్నముల నుపయోగింపుము

నీ వేమి చేయుచున్నావు [illegible] పులికడుపున చలిచీమ పుట్టునా [illegible] పాపఫలము తప్పునా [illegible] అట్లు నిస్సారపోయి [illegible] ఏమనుచుంటివి మీరును [illegible] దలచక [illegible] కంఠము తెమ్మకదా ఇతడు విష్ణువనచో నా [illegible].

2

మ. రా. శ్రీ. వేంకటరామా కంపెనివారికి అనియున్న పదసమూహమున మ. రా. శ్రీ. యనగా నర్థమేమో తెలియునా ?

మహారాజశ్రీ. ఈ పొడియక్షరములవలన నసలు పదము గుర్తించుటకు సంకేతాక్షరముల యంత్యమునఁగూడ బిందు వుపయోగింతురు.

సీ. సీసపద్యము — సం. సంవత్సరము. — చూ. — చూడ్పును — పూ. పూర్వ్యములు మొ. మొదలగు — ఉదా — ఉదాహరణము — ఆ. వె. ఆటవెలది — తే.గీ. తేటగీతి; ఈ సంజ్ఞల గమనింపుము.

24వ పాఠము

శబ్దలక్షణము - నామవాచకము

1. శ్రీకృష్ణరాయలు తెలుగుకవీశ్వరులను పోషించెను.
2. ఝాన్సీరాణి ఆంగ్లేయులను ఎదిరించెను.
3. స్వర్గమునందు ఐరావతమను గజమున్నది.

ఇందు గురుతింపబడిన పదము ఏ భాషాభాగము? నామవాచకము. ఇవి యన్నియును నొకరీతిగా నున్నవా?

లేదు. కొన్ని మనుష్యులయు, కొన్ని జంతువులయు కొన్ని స్థలములయు, వస్తువులయు, నామములు. కొన్ని యేక వచనములు, కొన్ని బహువచనములు, కొన్ని మహద్వాచకములు, కొన్ని మహతీవాచకములు, కొన్ని అమహద్వాచకములు. కొన్ని ప్రథమావిభక్తిలో నున్నవి. కొన్ని ద్వితీయా విభక్తిలో నున్నవి. ఇట్లు వాచక, వచన, విభక్తులలో భేదము లున్నవి.

నామవాచకమునకు శబ్దలక్షణము చెప్పవలెనన్నచో వాని వాచక, వచన, విభక్తులెట్టివో వివరింపవలెను. అది వాక్యములో కర్తగానున్నది. కర్మగానున్నదియును వివరింపవలెను.

శ్రీకృష్ణరాయలు:—

నామవాచకము

ఏకవచనము

మహద్వాచకము

ప్రథమపురుష

ప్రథమావిభక్తి

దహించెను అను క్రియకు గర్త.

శత్రుపురములను:—

నామవాచకము

బహువచనము

అమహద్వాచకము

ప్రథమపురుష

ద్వితీయావిభక్తి

దహించెను అను క్రియకు గర్మ.

ఝాన్సీరాణి:—

నామవాచకము

ఏకవచనము

మహతీవాచకము

ప్రథమపురుష

ప్రథమావిభక్తి

పాలించెను అను క్రియకు గర్త.

[illegible]

[illegible] గాములను [illegible]

1. [illegible]
2. [illegible]
3. [illegible] ప్రయోగ్న [illegible] యును.
4. [illegible]
5. [illegible] దేశ నమ్ము [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]
8. [illegible] సను.
9. [illegible]
10. సరస్వతి యా [illegible] ముఖము [illegible] న్నది.
11. తపశ్శాలికి సాధ్యము [illegible] ఏమి ?
12. శకునివలన విష్ణుకథలు [illegible] ముక్తి [illegible] య్యెను.

25 వ పాఠము

సర్వనామములు శబ్దలక్షణము

నేను పద్యమును వ్రాసితిని.

దానిని వినుము.

ఈ గీతచే గుర్తించబడిన వే భాషాభాగములు?

సర్వనామములు.

నేను అను పదము నేమందుము?

కర్త. ఆ పదము వ్రాయుట అనుపనిని చేసిన వారిని తెల్పుచున్నది.

అట్లు రెండవ వాక్యములోని కర్తృపద మేది?

ఆ పదము లోపించినది. వినుము అను క్రియకు కర్త 'నీవు' అని ప్రసిద్ధము.

దానిని అనునదే భాషాభాగము?

అదియును సర్వనామమే.

అది ఏ వచనము? ఏ విభక్తి?

'అది' అను పదముయొక్క ద్వితీయా విభక్తి రూపమే 'దానిని' అగును.

అది — అను సర్వనామము ప్రథమ పురుష ఏక వచనము.

నేను :— సర్వనామము	దానిని :— సర్వనామము
ఏకవచనము	ఏకవచనము
ఉభయవాచకము	అమహద్వాచకము
ఉత్తమపురుషము	ప్రథమపురుషము
ప్రథమావిభక్తి	ద్వితీయావిభక్తి.

వ్రాసితిని అను క్రియకు కర్త. వినుము అను క్రియకుం గర్మ.

ఇట్లే సర్వనామము శబ్దలక్షణము తెలుపవలెనన్న;

సర్వనామపురుష, వాచక, వచన విభక్తులం దెల్పి వాక్యములో నది కర్తగా నుండెనో, కర్మగా నుండెనో, వివరింపవలెను.

ఈ క్రింది వాక్యములలోని సర్వనామముల శబ్దలక్షణములం దెల్పుము.

1. నేను నేడే హిందీభాష నేర్చుకొందును.
2. అది రాజభాష యగునుగదా!
3. నీతో నన్నుంగూడ రమ్మందువా?

4. నీ నాయన నిన్ను పోషించునా?

5. ఆయన యోగ్యమైనవాఁడు కాఁడు.

6. నేను భావకవిని.

7. భావకవి కాఁగలవాఁ డెవఁడు?

8. అందఱును భావములు వెల్లడింపలేరు.

9. మనము కోయిలవలెఁ బాడఁగలము.

10. మనము నెమిళ్ళవలెఁ గూయలేమా?

11. అవి యీఁదునుగాని యింపుగాఁ బలుకునా?

12. వానిఁ గూఁతలకుఁ ద్రాఁచులు పుట్టలలోఁ దూరును.

వంగపద్యరచనప్రకాశం

ఏక వచనములో నున్నవి ?

కర్తలు బహువచనములో నున్నపుడు క్రియలు ఏవచనములో నున్నవి ?

అవికూడ బహువచనములోనే యున్నవి.

ఇందువలన క్రియలను గూర్చి యేమి తెలియుచున్నది ?

కర్త యేకవచనములో నున్నచో క్రియయుకూడ నేకవచనములో నుండుననియును, కర్త బహువచనములో నుండిన యెడల క్రియకూడ బహువచనములో నుండుననియును తెలియుచున్నది.

క్రియ యెప్పుడును కర్తయొక్క వచనము ననుసరించి యుండును.

కృష్ణుడు వ్రాయుచున్నాడు.
సీత వచ్చుచున్నది.
ఆవులు మేయుచున్నవి.

పై వాక్యములందలి కర్తలొకే వాచకములో నున్నవా ?

లేవు. 'కృష్ణుడు' అనునది మహద్వాచకము, సీత మహతీ వాచకము, ఆవులు అమహద్వాచకము క్రియలు వీని ననుసరించియే యున్నవిగదా ! అది యెట్లు — 'కృష్ణుడు వ్రాయు

న్నను' [illegible] [illegible] [illegible].
న [illegible] [illegible] ప్రమాణముగా, [illegible]
వక అను [illegible] [illegible].

క [illegible] [illegible] [illegible] నదే
చకము [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
ననరించి [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible]

1. నేను వ్రా[illegible].
2. అతఁడు వ్రా[illegible].
3. నీవు వ్రాయుచున్నావు.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!

[illegible]

[illegible] [illegible] పురుషమున నున్నవా?

పై 'నేను' అనునది ఉత్తమ పురుషము. 'అతఁడు' ప్రథమ పురుషము. 'నీవు' మధ్యమ పురుషము.

ఉత్తమ పురుష సర్వనామమగు 'నేను' కర్త యైనప్పుడు 'వ్రాసితిని' అను క్రియయందు నా పురుషమునే యున్నది. [illegible] [illegible] రెండు వాక్యములలోఁగూడ చూడుము